

SOSYAL BİLGİLER VE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN FATİH PROJESİ HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ¹

Kadir KARATEKİN

Doç. Dr. Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, kadirkaratekin@gmail.com

Özlem ELVAN

Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, elvanozlem@hotmail.com

Durdane ÖZTÜRK

Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, d.korkunc@hotmail.com

ÖZET

Fatih projesinin sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri tarafından değerlendirilmesini amaçlayan bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden özel durum çalışması deseniyle tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 220 sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı, araştırmacıların geliştirdiği 5 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin Fatih projesine yönelik olumlu görüşlere sahip oldukları; ancak başarıya ulaşım ulaşmayacağı noktasında ise çok büyük kaygılar içerisinde oldukları görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler öğretmeni, sınıf öğretmeni, Fatih projesi.

SOCIAL STUDIES AND CLASSROOM TEACHERS'S OPINIONS ABOUT FATİH PROJECT**ABSTRACT**

This study, aiming the assessment of FATİH project by social studies and classroom teachers, was designed using a qualitative research approach, special case study method. Sample of the study consisted of 220 social studies and classroom teachers. Data collection tool of the study was developed by the researchers and contained 5 open-ended questions. Content analysis has been used to analyze the data. As the result of the study, it has been found that social studies and classroom teachers had positive attitudes toward FATİH project but they have concerns about the success of the study.

Keywords: Social studies teacher, classroom teacher, FATİH project.

¹Bu çalışmanın özeti 28-30 Nisan 2014 tarihinde III. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1.GİRİŞ

Değişim insanları ve toplumları peşinden sürükleyen ve engellenmesi pek mümkün görünmeyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Değişim, maddi ve manevi hayatın her alanında kendisini göstermektedir. İnsanların üretim araçlarında, tüketim alışkanlıklarında, kültürel değerlerinde hatta boş zaman etkinliklerinde bile değişimin izlerini görebiliriz. Değişimin en önemli özelliklerinden biri yaşandığı alanla sınırlı kalmayıdır. Örneğin üretim araçlarındaki bir değişim sadece ekonomik alanda bir değişime neden olmaz aynı zamanda toplumların sosyal ve kültürel değişimine de neden olur. Bu kadar güçlü ve yaygın etkileri olan değişim olgusu karşısında insanlar ve toplumlar farklı algılar ve farklı tutumlar içerisinde olmuşlardır. Doğan (2011) bu farklı algı ve tutumları şu şekilde ifade etmiştir: *“Değişimi bir fırsat olarak gören değişime açık yenilikçi tutum ve değişimi bir tehdit olarak gören ve tepki gösteren değişime kapalı tutum.”* Geçmişte olduğu gibi günümüzde de toplumların geleceğini değişim karşısında alacakları tutum ve davranışlar belirleyecektir. Günümüzde değişime neden olan birçok etken bulunmaktadır. Bu etkenler arasında bilim ve teknolojide yaşanan baş döndürücü gelişmeler başat bir rol oynamaktadır. Nitekim bilim ve teknolojide yaşanan gelişmeler toplumların dönüşmesine neden olmuş, sanayi toplumları yerini bilgi toplumlarına bırakmaya başlamıştır. Bilgi toplumu her türlü bilgiyi üreten, bilgi ağlarına bağlanan, hazır bilgilere erişen, erişilmiş bilgileri kolaylıkla yayabilen ve bilgileri her sektörde kullanan toplum olarak tanımlanabilir (Genç, 2010). Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin nedeni bilginin artan önemi olmuştur. Sanayi toplumunda hammaddenin üretilip pazarlanması önemli iken bilgi toplumunda ekonomik bir meta haline gelmiş olan bilginin üretilip pazarlanması önemli hale gelmiştir. Artık ağır ve kirli sanayi, gelişmekte ve geri kalmış toplumlara bırakılmıştır. Bilginin toplanması, işlenmesi ve satılması işiyle ise gelişmiş bilgi toplumları ilgilenmeye başlamıştır (Ergün, 2009). Bilgi toplumu kavramının ortaya çıkmasında etkili olan Fritz Machlup ve Daniel Bell’e göre bilgi toplumunun önemli iki göstergesi vardır. Bunlardan ilki bilgi üretimi için ayrılan kaynakların gayri safi milli hasıla içindeki payı, diğeri ise bilgi işçilerinin kol işçilerine göre istihdam içindeki ağırlığıdır (Aktaran: Nair, 2011). Sanayi sonrası toplum olarak da ifade edilen bilgi toplumu enformasyon/bilgi temelli bir ekonomiye dayanan toplumdur ve Bell’e göre; yeni toplumda teorik bilgiyi piyasada ürünlere ve hizmetlere dönüştürenler ile eğitim ve araştırma geliştirme harcamalarına en çok yatırım yapanlar başarılı olacaktır (Bozkurt, 2011). Dolayısıyla post-endüstriyel ekonominin iyi işleyebilmesi için bilimsel, teknik ve idari eğitime sahip yüksek tahsilli bir uzman sınıfa ihtiyaç vardır. Bu yeni toplum düzeninde makinelerin yerini bilgi, şirketlerin yerini üniversiteler, tüccarların yerini profesyonel uzmanlar, mülkiyetin yerini de bilgi ve beceri almıştır (Kivisto, 2008). Artık kamuda ve özel sektörde sadece mevcut bilgiyi yetenekleri doğrultusunda kullanan insan değil, yeni bilgi üreten ve ürettiği bilgiyi çalıştığı alana transfer eden insan istenmektedir. Bu yeni toplumsal yapıda insanlar kendilerine bir yer bulabilmek için artık sahip oldukları bilgi ile yetinmeyecekler ve yaşam boyu bir öğrenme süreci içerisinde olacaklardır.

Sanayi sonrası bilgi toplumunun oluşmasında bilgi teknolojilerinin çok önemli bir yeri vardır. Naisbitt (1984)'e göre bilgi teknolojileri sayesinde çalışmak için ofise, eğitim için okula, alışveriş için markete, finansal işler için bankaya gitmeye gerek kalmayacaktır (Aktaran: Çelik, 1998). Bu toplumsal değişimin temel nedeni iletişim (telefon, internet vb) ve bilişim teknolojilerinin (bilgisayarlar) hayatın hemen hemen her alanında kendisine

önemli bir yer edinmesidir. Bilgi toplumu daha çok gelişmiş ülkelerin ulaştığı bir aşamadır (Akçam, 2006). Diğer gelişmekte olan ülkeler ise bilgi toplumuna geçmiş olan ülkelerin ürettiği ve pazarladığı bilgileri kullanmaktan öteye gidememektedir. Dolayısıyla bilgi toplumu olmak için sadece bilgi teknolojilerine sahip olmak yeterli değildir; bilgi teknolojilerinin üretimi için gerekli olan bilgiye de sahip olmak gerekmektedir. Gerekli bilgileri en hızlı üreten, bu bilgileri bilim-teknoloji-üretim döngüsünde etkili kullanan toplumlar bilgi çağında güçlü olacaklardır (Berber, 2003).

Bilgi toplumunda bilgiyi yönetecek nitelikli insanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle sanayi toplumundan bilgi toplumuna dönüşmüş ülkeler bilgiyi yönetecek uzman bireyler yetiştirmek için eğitim sistemlerini bilgi toplumuna dönüştürecek bir şekilde yapılandırma yoluna gitmişler, bilgi ve iletişim teknolojilerini çok iyi kullanan bireyler yetiştirme çabası içerisine girmişlerdir. Bilgi çağında bilgi toplumunu meydana getirmek eski eğitim paradigmaları ile mümkün görülmemektedir. Sanayi toplumu için yetiştirilmek istenen insan tipi ile bilgi toplumu için yetiştirilmek istenen insan tipi birbirinden farklılaşmıştır. Dolayısıyla bu insan tipini yetiştirecek eğitim sistemi de tüm bileşenleri ile farklılaşmıştır. Bilgi toplumu eğitim modeli, geleneksel modelin aksine, bireysel araştırma ve geliştirmeye, ekip ruhuna ve bu yöndeki her türlü öğrenmeye, öğretmen rehberliğine ve en önemlisi de sürecin mantığına uygun bir biçimde hızla değişen esnek bir içerik ve çeşitliliği esas almaktadır (Dikkaya ve Özyakışır, 2006). Tezcan (1999) toplumsal değişimin, bilim ve teknolojiye gelişmelerin okulu üç yönden etkilediğini ifade etmiştir. İlk olarak yeni becerilere sahip bireylere olan ihtiyacın okul müfredat programlarını ve ders konularını değiştirmeye etkisi, ikincisi okulu bitirmiş bireylerin yeni gelişmelere hazırlanması için yaşam boyu öğrenme süreci içine alınması, üçüncüsü de kitle iletişim araçlarının, ulaştırma sistemindeki değişimlerin ve öğretim araç ve gereçlerindeki gelişmelerin eğitim ve öğretimin çehresini değiştirmesidir. Bu değişim, bilgi toplumu olmak isteyen toplumlar için kaçınılmaz bir değişimdir. Çünkü bilgi toplumunu oluşturacak bireylere geleneksel öğretim yaklaşımıyla ve geleneksel öğretim araç ve gereçleri ile sahip olmak zor görünmektedir. Artık öğretmenlerin öğretici olmak yerine öğrenme ortağı olması, okulların da öğretme ortamı olmak yerine öğrenme ortamına dönüşmesi gerekmektedir (Şenel ve Gençoğlu, 2003). Okulların öğrenme ortamına dönüştürülmesi için bilişim ve iletişim teknolojilerinden istifade edilmelidir. Çünkü öğrenme ortamı olan okullarda bilgiye ulaşmak, bilgiyi farklı biçimlere dönüştürmek, bilgiyi depolamak, bilgiyi taşımak öğrenen öğrenci ve öğrenme ortağı olan öğretmen için bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın giderilmesinde kendi başlarına bir öğrenme ortamı olan bilgisayarlar ve internet, okulların/sınıfların vazgeçilmez teknolojileri haline gelmiştir. Günümüzde bilgi miktarının hızla artması, içeriğin daha karmaşık hale gelmesi, eğitime olan talebin gittikçe artması, bireylerin eğitim olanaklarından daha fazla yararlanma istekleri ayrıca bilgisayarın öğrenciyi daha çok güdülemesi, yaşam boyu öğrenmeyi desteklemesi, öğretim programlarındaki esnekliği arttırması eğitimde bilgisayar kullanımının gerekçesi olarak ileri sürülmüştür (Uşun, 2000). İşman (2008)'a göre bilgisayarlar klasik eğitim sisteminin yapısını değiştirmiş ve bilgisayarlı eğitim; eğitim sisteminin her aşamasında bulunan öğretmen, öğrenci ya da yönetici için kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Küreselleşen dünyada ülkeler, toplumlarını bilgi toplumuna dönüştürmek ve bilim ve teknolojiye gelişmelere ayak uydurmak için hedefler belirlemekte ve stratejiler geliştirmektedir. Örneğin 1998 yılında ABD Başkanı

Clinton'un 2000 yılına yönelik planları arasında her sınıfa ve kütüphaneye internete erişim olanağının sağlanmasının yer aldığını söylemesi, eğitimde teknoloji kullanımını gündeme getirmiştir (Yiğit, 2013). ABD'de bilgi teknolojisi ürünlerine yapılan harcamalar ana harcamaların %50'sinden fazlasını oluşturmaktadır (Tonta, 1999). Türkiye'de çağı yakalamak ve bilgi toplumuna dönüşmek için hedefler belirlemiş ve birtakım stratejiler geliştirmiştir. Örneğin Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2006'da yayımladığı Bilgi Toplumu Strateji Belgesi'nde, Türkiye'nin stratejik öncelikleri arasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim sürecinin temel araçlarından biri olacağı; öğrenci, öğretmen ve eğitimcilerin bu teknolojileri etkin kullanımının sağlanacağı ve bu kapsamda, örgün ve yaygın eğitim verilen kurumlarda bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısının tamamlanarak, öğrencilere bu mekânlarda bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma yetkinliği kazandırılacağı vurgulanmaktadır (DPT, 2006). Yine 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda eğitim sisteminin geliştirilmesine yönelik amaçlar arasında toplumsal gelişmenin sağlanması amacıyla bilim ve teknoloji kullanımına ve üretimine yatkın, beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı bilgi çağı insanı yetiştirileceği ve bilgi toplumuna geçiş sürecinde ihtiyaç duyulan insan gücünün yetiştirilebilmesi için bilgi ve iletişim teknolojilerinin derslerde kullanılmasını sağlayacak yöntemler geliştirileceği ve yaygınlaştırılacağı belirtilmiştir (Remi Gazete, 2006). Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2010-2014 stratejik planında ise eğitimde yeni teknolojilerin kullanılması ve yaygınlaştırılmasına yönelik olarak bütün okulların internet erişimine kavuşturulması, bilişim teknoloji sınıflarının yaygınlaştırılması, bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimde eşitsizliğin önüne geçilmesi ve böylece eğitim sistemini ileri teknolojilerle bütünleştirerek öğrenci merkezli ve proje tabanlı bir eğitimin sağlanması amaçlanmıştır (MEB, 2009). TÜBİTAK'ın Vizyon 2023 Strateji Belgesi'nde de Cumhuriyetimizin 100. yılı vizyonları arasında bilim, teknoloji ve yenilikte yetkinleşmiş; üreten, net katma değerini kendi beyin gücüne dayanarak aktarabilen bir Türkiye hedeflenmiştir (TÜBİTAK, 2004). Türkiye'nin geleceğini belirlemek amacıyla hazırlanmış olan bu belgelerde 21. yüzyılın bilgi ve becerilerine sahip bireylerini yetiştirmek ve bilgi toplumuna dönüşmek için eğitim sisteminin bilgi ve iletişim teknolojileri ile bütünleştirilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu belgelerde ortaya konan hedeflerin birçok proje ile hayata geçirilmeye çalışıldığını görmekteyiz. Bu projelerden en önemlisi, en kapsamlısı ve en çok maliyet gerektireni toplumun kısa adıyla bildiği "FATİH" projesidir. Nitekim T.C. Kalkınma Bakanlığı koordinasyonuyla hazırlanan "*Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Raporu: Geleceği Sahiplenmek*" isimli belgede, Fatih projesinin temel amacının eğitim ve öğretimin niteliğini artırmak ve fırsat eşitliği sağlamak olduğu belirtilmiş ve bu kapsamda bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim sürecinin temel araçlarından biri haline getirilmesi, öğrencilerin teknoloji ve teknoloji uygulamaları ile erken yaşta tanışmaları ile öğrencilerin ve öğretmenlerin bu teknolojileri etkin kullanmalarının sağlanması hedeflenmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Projenin tam adı Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi'dir. Milli Eğitim Bakanlığı, resmi sitesinde Fatih projesinin eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlayacağını ayrıca okullarımızdaki teknolojiyi iyileştirmek amacıyla 2013 yılı sonuna kadar dersliklere bilişim teknoloji araçlarının sağlanacağını ve bilişim teknolojisi destekli bir öğretimin gerçekleştirileceğini ön görmektedir. Bu kapsamda Fatih Projesi'nin 5 temel bileşenden oluştuğu ifade edilmektedir. Bunlar:

1. Donanım ve yazılım alt yapısının sağlanması,
2. Eğitsel e-içeriğin sağlanması ve yönetilmesi,
3. Öğretim programlarında etkin bilişim teknolojilerinin kullanımı,
4. Öğretmenlerin hizmet içi eğitimi,
5. Bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir bilişim teknolojilerinin kullanımının sağlanmasıdır (URL-1).

Böyle büyük bir projenin uygulamaya geçmesiyle birlikte birçok tartışma gündeme gelmiş ve bu konuda kısa bir süre içinde birçok araştırma yapılmıştır. Örneğin; Özkan ve Deniz'in (2014) Fatih projesinin pilot uygulamasının yapıldığı bir ortaöğretim okulunda yürüttükleri araştırmalarında derslere yönelik gerekli e-içeriklerin yetersiz olduğu ve öğretmenlerin bilgisayar teknolojilerini kullanma becerilerinin verilen hizmetçi eğitimlere rağmen yeterli olmadığı ve dağıtılan tablet bilgisayarların amacına uygun olarak kullanılmadığı tespit edilmiştir. Çiftçi, Taşkaya ve Alemdar (2013) yaptıkları araştırmalarında araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yarıya yakını projenin hedeflerine ulaşmayacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Aynı araştırmada projenin eğitim ortamını zenginleştireceğini ifade eden öğretmen görüşleri de yer almaktadır. Ekici ve Yılmaz (2013) yaptıkları çalışmada Fatih projesinin, proje geliştirme mantığına göre tasarlanmadığı dolayısıyla eğitim sistemi ile bütünleştirilemeyeceği sonucuna ulaşmışlardır. Güven (2012) Fatih projesini Türkiye'nin ve dünyanın gerçekleri ile örtüşmeyen, öğrencilerin sosyal becerilerini zayıflatan ve konunun uzmanlarına danışılmadan uygulamaya geçmiş bir proje olarak görmektedir. Gürol, Donmuş ve Arslan (2012) 26 sınıf öğretmeni ile yaptıkları araştırmada Fatih projesinin gerekli olduğuna inanan öğretmenler ile inanmayan öğretmenlerin eşit dağıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Akıncı, Kurtoğlu ve Seferoğlu (2012) Fatih projesinin en zayıf halkası olarak kaynakların daha çok donanım alt yapısına ayrılmasını, insan unsurunun fazla dikkate alınmamasını ve öğretmenlerin projedeki görünürlüğünün az olmasını göstermektedirler. Türel (2012) ise öğretmenlerin akıllı tahta kullanırken karşılaştıkları sorunlar nedeniyle olumsuz tutumlar içerisinde oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Eğitimde teknolojinin yeri konusunda bireylerin algı ve tutumları birbirinden farklılık göstermektedir. Özellikle bilim ve teknolojideki gelişmelerin okul ve eğitim-öğretim üzerine olan etkileri, günümüzün önemli tartışma konuları arasında yer almaktadır. Bu tartışmanın aktörleri arasında, içinde yaşadığımız çağın bilgi ve teknoloji çağı olduğunu bu nedenle teknolojiden uzak bir eğitimle bu çağı yakalayamayacağımızı savunanlar ile teknolojinin bireyleri sosyal hayattan kopardığını, hiçbir şeyin öğretmen ve kara tahtanın yerini alamayacağını savunanlar yer almaktadır. Ayrıca özelde Fatih projesinin başarıya ulaşamayacağını düşünenleri de bu tartışmanın aktörleri arasına eklemek gerekmektedir. Bu noktada eğitimin uygulayıcıları olan öğretmenlerin Fatih projesi hakkındaki düşünceleri, projenin başarıya ulaşmasında ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkili bir şekilde eğitime uygulanmasında büyük bir önem arz etmektedir. Bu araştırmanın amacı da Fatih projesi hakkında sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri

1. Fatih projesinin öğrencilere 21. yüzyılın becerilerini kazandıracak bir proje olduğuna inanıyorlar mı?
2. Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştüreceğini düşünüyorlar mı?

3. Fatih projesini Türkiye’de bölgeler arasındaki farklılığı azaltarak eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak bir proje olarak görüyorlar mı?
4. Fatih projesinin öğretmenlerin işini kolaylaştıracak bir proje olduğunu düşünüyorlar mı?
5. Fatih projesinin başarıya ulaşacağına inanıyorlar mı?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma nitel araştırma yaklaşımı ile yapılmış bir özel durum çalışmasıdır. Bu çalışmada ele alınan özel durum Türk eğitim sisteminde uygulamaya geçen Fatih projesidir. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin Fatih projesi hakkındaki düşünceleri sebep-sonuç ilişkisi içerisinde araştırılarak bu özel durum nitel bir araştırma ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Büyüköztürk ve diğerlerine (2009) göre nitel araştırma ayrıntılı ve derinlemesine veri toplamak, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenmek, mevcut durumları anlamak ve açıklamak için başvurulan bir yöntemdir. Bu çalışmada da Türkiye’nin farklı illerinde yaşayan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin FATİH projesi hakkındaki görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Fatih projesinin başarıya ulaşabilmesinde en önemli rol öğretmenlere düşmektedir. Dolayısıyla bu projenin uygulayıcısı olacak öğretmenlerin görüşleri projenin geleceği hakkında bize önemli ipuçları verecektir. Dolayısıyla bu çalışmada çalışma grubu olarak öğretmenler tercih edilmiştir. Araştırmaya Türkiye’nin farklı illerinde görev yapan 81 sosyal bilgiler öğretmeni ve 160 sınıf öğretmeni olmak üzere toplamda 241 öğretmen katılmıştır. Ancak 21 form tam doldurulmadığı için 220 öğretmenin görüşleri dikkate alınmıştır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesine göre seçilmiştir. Patton’a göre (1987), maksimum çeşitlilik gösteren bir örneklem oluşturmanın iki yararı vardır: 1) Örnekleme dâhil her grubun kendine özgü boyutlarının ayrıntılı bir şekilde tanımlanması, 2) Büyük ölçüde farklı özellik gösteren durumlar arasında ortaya çıkabilecek ortak temalar ve bunların değerinin ortaya çıkarılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada katılımcıların cinsiyet, kıdem, branş, ve görev yaptığı il açısından çeşitlilik gösterilmesine dikkat edilmiştir. Katılımcıların %52’si erkek, % 48’i kadın, % 44’ü sosyal bilgiler öğretmeni; % 66’sı sınıf öğretmenidir. Yine araştırmaya katılan öğretmenlerin % 15’i “1-3” yıl kıdeme, %16’sı “4-7” yıl kıdeme, %15’i “8-11” yıl kıdeme, %13’ü “12-15” yıl kıdeme, %12’si “16-18” yıl kıdeme, %29 ise “19 ve üzeri” kıdeme sahiptir. Katılımcıların görev yaptığı iller ise Kırşehir, Batman, Diyarbakır, Ağrı, İstanbul, Malatya, Samsun, Şanlıurfa, İzmir; Manisa ve Afyon’dur.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan bir form kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş ve eğitim teknolojileri alanında çalışan iki

uzmandan görüş alınmıştır. Bu sorular 3 sınıf öğretmenine sorularak bir ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonucunda soruların öğretmenler tarafından doğru anlaşıldığı görülmüş, sadece soruların ifade edilmiş şeklinde küçük değişiklikler yapılmıştır. Veri toplama aracı son hali ile 5 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Bu sorular oluşturulurken yukarıda ifade edilen belgelerden ve Fatih projesinin amaçlarından yararlanılmıştır. Nitekim bu belgelerde ve Fatih projesinin amaçlarında, eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasıyla Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşebileceği, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanacağı ve eğitimin kalitesinin artacağı ifade edilmektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Nitel araştırma verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada verilerin çözümlenmesi sürecinde ilk olarak öğretmenlerin Fatih projesine ilişkin ifade ettikleri görüşler içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz birimi olarak ifadeler (yargılar) kullanılmıştır. Veriler kategorilere ve alt kategorilere göre düzenlenmiş ve işlenmesi için kavramsal bir yapı oluşturulmuştur. Daha sonra, her bir kategorinin ve alt kategorinin hangi sıklıkla tekrar ettiği (frekansı) bulunmuştur. Böylece nitel veriler nicelleştirilmiştir. İçerik analizinde yapılan kodlamanın güvenilirliğini sağlamak için veriler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlamaya tabi tutulmuş ve yapılan kodlamalar incelenerek görüş birliği ve görüş ayrılığı olan ifadeler belirlenmiştir. Daha sonra Miles ve Huberman'ın (1994) formülü (Güvenirlilik = görüş birliği / [görüş birliği + görüş ayrılığı] X 100) kullanılarak araştırmacının güvenirliliği hesaplanmıştır. Bu araştırmada "P" uzlaşma yüzdesi 86 bulunmuş ve araştırma güvenilir kabul edilmiştir. Araştırmanın geçerliliğini arttırmak için de doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Doğrudan yapılan alıntılarda araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenler kodlama yapılarak gösterilmiştir. Örneğin (K.1) kodlaması araştırmaya katılan 1. kadın öğretmeni (E.48) kodlaması ise araştırmaya katılan 48. erkek öğretmeni ifade etmektedir.

3. BULGULAR

3.1. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerine "Fatih projesinin bireylere 21. yüzyıl becerilerini kazandıracak bir proje olduğuna inanıp inanmadıkları" sorulmuştur. Bu soruya cevap veren öğretmenlerin görüşleri Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1: Fatih Projesi'nin Öğrencilere 21. Yüzyılın Becerilerini Kazandıracak Bir Proje Olduğuna İnanan Öğretmenlerin Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Alt Kategoriler	f	Kategoriler	f
Teknoloji Çağı	22	Çağın Gereklilikleri	75
Bilgi ve İletişim Çağı	17		
Çağa/Teknolojiye Ayak Uydurmak	14		
Çağdaş/Faydalı Proje	12		
Bilişim/Bilgisayar Çağı	10		
Görsel ve İşitsel Öğrenme	28	Etkili Eğitim-Öğretim	69
Eğlenceli/ İlgi Çekici Eğitim	12		
Kalıcı Öğrenme	8		
Etkili Öğrenme	7		
Kolay Öğrenme	5		
Bilgiyi Somutlaştırma	5	Eğitimde Teknoloji	48
Yaparak Yaşayarak Öğrenme	4		
Eğitim ve Teknoloji	22		
Eğitimde Teknolojinin Faydaları	18		
Teknolojiye İlgi	8		
Bilgiye Hızlı Ulaşım	13	Bilgi ve Teknoloji	45
Bilgiye Ulaşmada Teknoloji	12		
Bilgiye Kolay Ulaşım	10		
Bilginin Kullanımı ve Paylaşımı	10		
Zengin Kaynak İmkânı	8		
Hızlı Öğretim ve Zaman Tasarrufu	5		
Nitelikli-Üreten İnsan	4		
Kendini Yenileyen Öğretmen	3		
Yeni Yöntemlerin Uygulanması	3		
Diğer	2	Kişisel Gelişim	17
Teknoloji Kullanma Becerisi	6		
Problem Çözme Becerisi	3		
Dünya Vatandaşı Olma	2		
Karar Verme ve Kendini İfade Etme Becerisi	2		
Bilgi ve Hayal Dünyasını Geliştirme	2	Beklentiler	7
Kendini Keşfetme ve Sorumluluk Duygusu	2		
Materyal Desteği Sağlanırsa	3		
Doğru Uygulanırsa	2	Beklentiler	7
Teknoloji Yerinde ve Zamanında Kullanılırsa	2		
Toplam			286

Araştırmanın birinci sorusunda, katılımcılara Fatih projesinin bireylere 21. yüzyıl becerilerini kazandıracak bir proje olduğuna inanıp inanmadıkları sorulmuştur. Bu soruya inanıyorum diye cevap veren öğretmenlerin görüşleri 7 ana kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler içerisinde en fazla vurgu yapılan kategori “çağın gereklilikleri” (75) kategorisidir. Bu kategoride öğretmenlerin en çok vurguladığı gerekçe ise çağın gerekliliklerinin yerine getirilmesinde Fatih projesinin oynadığı roldür. (K.89) “Bu proje çağın gerekli olan teknolojik donanımına uygun bir yöntemle yapılmaya çalışılan ve etkileşimli bir eğitim olanağı sunan bir sistem öngörüyor”. Katılımcılar çağın gerekliliklerini 5 alt kategoride ifade etmişlerdir. Bu alt kategoriler içinde en fazla

vurgu yapılanı “teknoloji çağı” (22) alt kategorisidir. Bu bulgu öğretmenlerin Fatih projesinin bir teknoloji projesi olduğunun farkında olduklarını göstermektedir. “Çağa/teknolojiye ayak uydurma” (14), “çağdaş proje” (12), “bilgi ve bilgisayar çağı” (10) alt kategorilerinde de öğretmenler 21. yüzyıl becerilerini kazandırmada teknolojinin yeri ve önemine vurgu yapmaktadır. (E.183) “Çağımız artık bilgi çağı bilgi teknolojilerinin en ücra yerlere kadar getirilmesi ile problem çözen, sorgulayan, bilgiye nasıl ulaşacağını bilen ve bilgi teknolojilerine hâkim bireyler yetiştirmek mümkün olacaktır”. İkinci ana kategori “etkili eğitim ve öğretim” (65) kategorisidir. Bu kategoride öğretmenler 21. yüzyılın becerilerini kazandırmada Fatih projesinin 7 temel etkisinden bahsetmektedir. En çok tekrarlanandan en az tekrarlanana doğru bu etkiler “görsel ve işitsel öğrenme” (12), “eğlenceli/ilgi çekici eğitim” (12), “kalıcı öğrenme” (8), “etkili öğrenme” (7), “kolay öğrenme” (5), “bilgiyi somutlaştırma”(5) ve “yaparak ve yaşayarak öğrenme” (4) alt kategorileri altında toplanmıştır. Bu alt kategorilerde öğretmenler Fatih projesinin etkili eğitim ve öğretimi destekleyen bir proje olduğunu ifade eden pek çok görüş bildirmişlerdir. (K.40) “Görsel işitsel öğelere hitap etme öğrenmeyi daha kolay, kalıcı, eğlenceli hale getirir. Dolayısıyla beceri kazandırmada daha etkili olabilir.” En fazla vurgu yapılan üçüncü ve dördüncü ana kategori sırasıyla “eğitimde teknoloji” (48) ve “bilgi ve teknoloji” (45) ana kategorileridir. Eğitimde teknoloji kategorisinde en fazla vurgu yapılan alt kategori “eğitim ve teknoloji” (22); bilgi ve teknoloji kategorisinde ise “bilgiye hızlı ulaşım” (12) alt kategorisidir. Öğretmenler eğitimde teknoloji kategorisinde ifade ettikleri görüşler ile 21. yüzyılın becerilerini kazandırmada eğitim ile teknolojinin birlikte düşünülmesinin gerekliliğini, teknolojinin yararlarını ve toplumun teknolojiye olan ilgisini vurgularken; bilgi ve teknoloji kategorisinde de bunun gerekçelerini ifade etmişlerdir. Bu gerekçeler arasında; Fatih projesiyle bireylerin bilgiye daha hızlı, daha kolay ulaşabileceği ve bilginin paylaşımının ve kullanımının artacağı yer almaktadır. (E.211) “Günümüzde insanların bilgiye ulaşmasını kolaylaştıran teknolojik araçların yararlarından mutlaka eğitim-öğretim sürecinde de yararlanmalıyız.”. En az vurgu yapılan kategoriler “imkânlar ve fırsatlar” (25), “kişisel gelişim” (17) ve “beklentiler” (6) isimli kategorilerdir. İmkânlar ve fırsatlar kategorisinde öğretmenler Fatih projesinin sağladığı imkânlar ve fırsatlar sayesinde bireylerin 21. yüzyılın becerilerini daha kolay ve etkili kazanabileceklerini düşünmektedir. Öğretmenler, Fatih projesinin sağladığı imkânlar ve fırsatlar arasında başlıca zengin kaynak imkânını, daha hızlı bir öğretim ve zaman tasarrufunu, nitelikli-üreten insanı, öğretmenin kendini yenilemesini ve yeni yöntemlerin uygulanmasını göstermektedir. (K.165) “Farklı kaynaklara ve ders içeriklerine erişimimiz kolaylaşacak. Ders aktarımımız hızlanacak ve zamandan tasarruf sağlayacak”. Kişisel gelişim kategorisinde Fatih projesinin bireylere kazandırdıkları vurgulanmıştır. (K.4) “Öğrenciler teknoloji ile beraber karar verme becerilerini kullanacak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak problemlerini daha rahat çözüp kendilerini ifade edecekler.” Beklentiler kategorisinde ise 21. yüzyılın becerilerinin kazanılmasının koşulları ifade edilmiştir. Bu koşullar içinde materyal desteğinin sağlanması, projenin doğru uygulanması ve teknolojinin yerinde ve zamanında kullanılması koşulları yer almaktadır. (E.208) “Proje uygulanmaya başladıktan sonra gerekli görsel materyallerin hazırlanması gerekir”

Tablo 2: Fatih Projesi'nin 21. Yüzyılın Becerilerini Kazandıracak Bir Proje Olduğuna İnanmayan Öğretmenlerin Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Kategoriler	f
Doğuracağı Sonuçlar	41
Uygulamada Karşılaşılabilecek Sorunlar	36
Teknolojiye İnanç	26
Öncelikli Sorunlar	9
Toplam	112

Fatih projesinin bireylere 21. yüzyılın becerilerini kazandırmayacağını düşünen öğretmenlerin görüşleri dört ana kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler içerisinde en fazla ifadelerin olduğu kategori “doğuracağı sonuçlar” (41) kategorisidir. Bu kategoride cevap veren öğretmenler Fatih projesinin doğuracağı olumsuz sonuçlar nedeniyle bireylere 21. yüzyılın becerilerini kazandırmaktan uzak bir proje olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenler tarafından bu olumsuz sonuçlar şu şekilde özetlenebilir: Fatih projesi öğrencileri hazırcılığa, ezberciliğe ve tembelliğe itecek, yazı yazma becerilerini ve okuma alışkanlıklarını azaltacak, araştırma, düşünme, karar verme, iletişim ve sorgulama becerilerini köreltecektir. Öğrencileri teknoloji bağımlısı yapacaktır. Öğretmen-öğrenci ilişkisi zayıflayacak ve öğretmene olan ihtiyaç azalacaktır. İnsanı mekanikleştirerek duyguları ve insani değerleri yok edecektir. Hayal gücünü ve yaratıcılığı azaltacaktır. Yararından çok zararı olacaktır. (K.2) “Tablet bilgisayar, kitaplara olan ilgiyi azaltacak, okuma ve düşünme becerileri önemini kaybedecektir. Öğrenciler, tablet bilgisayarlarla kendilerini internet ortamının basit içeriğinde bulacak (çağırışım yoluyla bile olsa) böylece öğrencilerden bir konu üzerinde derin, nitelikli yorumlar alınamayacaktır.” Fatih projesinin bireylere 21. yüzyılın becerilerini kazandırmayacağını düşünen öğretmenlerin en fazla görüş bildirdikleri bir diğer kategori “uygulamada karşılaşılabilecek sorunlar” (36) kategorisidir. Bu kategoride öğretmenler Fatih projesi uygulanırken ortaya çıkacak çeşitli sorunlar nedeniyle bu projenin bireylere 21. yüzyıl becerilerini kazandırmayacağını düşünmektedirler. Öğretmenler projenin uygulanması sırasında karşılaşılabilecek sorunları şu şekilde ifade etmişlerdir: Donanım ve alt yapı yetersizliği, sınıf mevcutlarının yüksekliği, tabletlerin eğlence aracı olarak kullanılması, öğretmenlerin teknoloji kullanmadaki yetersizliği, öğretmenlerin bilgilendirilmemesi, öğrencilerin-velilerin-öğretmenlerin henüz hazır olmayışı, teknoloji kullanma bilgisine ve bilincine sahip olunmayışı, doküman yetersizliği, tablet bilgisayarların akıllı tahta ile desteklenmemesi, küçük çocuklar için uygulanmasının zor oluşu, eğitim sisteminin bu projeye hazır olmayışı, çalışanların görüşlerine yer verilmeyişi, çevresel şartların her yerde aynı olmayışı, internetin basit içeriği, şarj sorunu ve uygulama sırasında yaşanacak kaostur. (K.99) “Bu proje hakkında öğretmenler yeterli bilgiye sahip değil. Çoğu öğretmen teknoloji anlamında zorluk çekiyor.” “Teknolojiye inanç” kategorisinde öğretmenler tarafından toplamda (26) görüş ifade edilmiştir. Bu kategoride cevap veren öğretmenler sadece tablet bilgisayarlar, akıllı tahtalar ve teknoloji kullanarak 21. yüzyılın becerilerinin kazandırılmayacağına inanmaktadırlar. Öğretmenler 21. yüzyıl becerilerinin yaparak-yaşayarak kazanılabileceğini düşünmektedirler. (E.209) “Fatih projesinin bu becerileri kazandıracığını düşünmüyorum. Bu beceriler yaparak-yaşayarak kazandırılır, sadece akıllı tahta ve tablet bilgisayarlar öğrencilerde bu becerileri kazandırmaz”. Bu soruda en az görüş bildirilen kategori ise “öncelikli sorunlar” (9) kategorisidir. Bu kategoride öğretmenler 21. yüzyılın

becerilerinin kazandırılması için eğitim sisteminin öncelikli sorunlarının çözülmesinin gerektiğine inanmaktadırlar. (E.10) *“Proje güzel ama bizim eğitim sistemimizin daha öncelikli sorunları var öğretmen ihtiyacının karşılanamaması gibi, ücretli öğretmenlik sistemi gibi sınıf mevcutlarımızın çok yüksek olması gibi bu sorunlar çözülmeden bütün duvarları akıllı tahta yapsak öğrencilere ikişer tablet dağıtsak yine işe yaramaz.”* “Fatih projesinin bireylere 21. yüzyılın becerilerini kazandıracığına inanıyor musunuz?” sorusuna 159 öğretmen olumlu görüş bildirmişken sadece 61 öğretmen olumsuz görüş bildirmiştir. Olumlu görüşlerin sayısı 286 iken olumsuz görüşlerin sayısı 112’dir. Bu bulgulara göre öğretmenlerin Fatih projesinin bireylere 21. yüzyılın becerilerini kazandırabileceğine olan inançlarının yüksek olduğu söylenebilir.

3.2. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerine Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştürecek bir proje olarak düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur. Öğretmenlerin görüşleri Tablo 3 ve Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 3: Fatih Projesi’nin Türkiye Cumhuriyeti’ni Bilgi Toplumuna Dönüştürecek Bir Proje Olduğunu Düşünen Öğretmenlerin Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Kategoriler	f
Etkili Öğretim ve Etkili Öğrenme	41
Bilgiye Kolay Erişim	36
Bilgiye Hızlı Erişim	26
Çağa/Teknolojiye Ayak Uydurma	20
Bilgi ve Teknoloji Çağı	18
Daha Çok Bilgiye Erişim	16
Bilginin Kullanımı, Paylaşılması ve Yayılması	10
Beklentiler	5
Toplam	172

Araştırmanın ikinci sorusunda katılımcılara Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştürecek bir proje olduğunu düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur. Bu soruya “evet düşünüyorum” diye cevap veren öğretmenlerin görüşleri sekiz kategori altında toplanmıştır. Öğretmenlerin en fazla görüş bildirdikleri kategori *“etkili öğretim ve etkili öğrenme”* (41) kategorisidir. Bu kategoride cevap veren öğretmenler Fatih projesinin etkili öğretim ve etkili öğrenmeyi destekleyecek bir proje olduğu için Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştüreceğini düşünmektedirler. Öğretmenler, Fatih projesiyle derslerin daha eğlenceli işleneceğini, farklı yöntemlerin kullanılacağını, bilginin somutlaştırılarak sunulacağını, zamandan tasarruf yapılacağını, öğrenci merkezli, görsel ve ezberden uzak bir eğitim yapılacağını ifade etmişlerdir. Yine öğretmenler Fatih projesiyle öğrencilerin okuma isteklerinin artacağını, karşılaştırmalı, yaparak yaşayarak ve bilgiyi kendi başlarına kalıcı ve hızlı bir şekilde öğrenebileceklerini, anlama ve anlatım becerilerinin gelişeceğini ve daha iyi öğreneceklerini ifade etmişlerdir. (K.214) *“Bilgiyi sadece ezberlemek yerine bilginin kaynağını araştırmakla ve bilgiyi yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlayarak daha verimli sonuçlar alınacağını düşünüyorum.”* Öğretmenlerin en fazla görüş bildirdikleri diğer iki kategori ise *“bilgiye kolay erişim”* (36) ve *“bilgiye hızlı erişim”* (26) kategorileridir. Bu kategorilerde cevap veren öğretmenler Fatih projesi sayesinde öğrencilerin bilgiye daha kolay ve daha hızlı ulaşabilecekleri için Türkiye Cumhuriyeti’nin bilgi toplumuna dönüşebileceğini düşünmektedirler. (E.153) *“Günümüzde bilgiye ulaşmanın en etkili ve kolay yolu teknolojik araçlardır.”* Yine öğretmenler *“çağa/teknolojiye*

ayak uydurmak” (20) ve “bilgi ve teknoloji çağı” (18) kategorilerinde ifade ettikleri görüşler ile Türkiye Cumhuriyetinin bilgi toplumuna dönüşebileceğine inanmaktadırlar. (K.50) “Bilgi çağında bilimin takip edilmesinin yegâne yolu hiç şüphesiz teknolojidir.” Öğretmenlerin en az görüş bildirdikleri kategoriler ise “bilginin kullanımı, paylaşılması ve yayılması” (10) ve “beklentiler”(5) kategorileridir. Öğretmenler Fatih projesi sayesinde öğrencilerin bilgiyi değişik şekillerde kullanabileceğini, bilginin her yerden kolay bir şekilde paylaşılarak yayılacağını böylece Türkiye Cumhuriyetinin bilgi toplumuna dönüşebileceğini düşünmektedirler. Çok az sayıdaki katılımcı ise Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştürebilmesi için önlemlerin alınması gerektiğini ve bu projenin amacına uygun, doğru ve etkili bir şekilde uygulanması gerektiğini vurgulamışlardır.

Tablo 4: Fatih Projesi’nin Türkiye Cumhuriyetini Bilgi Toplumuna Dönüştürecek Bir Proje Olduğunu Düşünmeyen Öğretmenlerin Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Alt Kategoriler	f	Kategoriler	f
Öncelikli Sorunlar	36		
Bilginin Edinildiği Kaynak ve Yöntem	36		
Teknolojinin Tek Başına Yetersizliği	25	Nedenler	119
Bilginin Kullanılmayışı	16		
Diğer	6		
Kişisel Gelişimde Gerileme	18		
Karşılaşılabilecek Sorunlar	14	Doğuracağı Sonuçlar	39
Eğitim Sisteminin Kötüleştmesi	7		
Toplam			158

Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştüreceğini düşünmeyen öğretmenlerin verdikleri cevaplar “nedenler” (119) ve “doğuracağı sonuçlar” (39) açısından iki ana kategori altında toplanmıştır. “Nedenler” kategorisinde cevap veren öğretmenler Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştüremeyeceğini 5 alt kategori altında ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin en fazla görüş bildirdikleri alt kategoriler “öncelikli sorunlar” (36) alt kategorisi ile “bilginin edinildiği kaynak ve yöntem” (36) alt kategorisidir. Öncelikli sorunlar alt kategorisinde cevap veren öğretmenler projenin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştüremeyeceğini çok çeşitli görüşler ileri sürerek ifade etmişlerdir. Bu görüşler şu şekilde özetlenebilir: Türkiye’deki gelir dağılımında ve bölgeler arasındaki eşitsizlikler, projenin yeteri kadar etüt edilmeden uygulanması, öğretmenlerin ve öğrencilerin hazır olmayışı, alt yapının yetersizliği, sınıf mevcutlarının fazlalığı, eğitimcilere danışılmaması, teknolojiyi kullanma bilincine sahip olunmayışı, bilgilendirici seminerlerin yapılmayışı, projenin tam olarak uygulanmayışı ve uygulanmasının çok zaman alacağıdır. Öğretmenler ayrıca projenin başarıya ulaşması için çok çaba sarf edilmesi, her öğrenciye ulaştırılması ve teknolojinin amacına uygun olarak kullanılması gerektiğini de vurgulamışlardır. (K.219) “Birçok köy okulunda hala öğretmen açığı var temel branş öğretmenleri bile yok. Öğretmenin olmadığı bir okula akıllı tahta, tablet bilgisayara getirilse bile ne kadar faydalı olur tartışılır.” Bilginin edinildiği kaynak ve yöntem alt kategorisi içinde cevap veren öğretmenler Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştürecek bir proje olduğunu düşünmemelerinin başlıca nedeni olarak bilgiye teknoloji ile değil kitaplardan yararlanılarak ulaşılması gerektiğini ve teknolojinin,

öğretmenlerin ve kitapların yerini tutamayacağını göstermektedirler. Öğretmenler verdikleri cevaplarda teknolojinin okuma alışkanlığını azalttığını, bu projenin okuma alışkanlığını arttırmaya bir etkisinin olmayacağını, bilgi toplumuna ancak okuma-araştırma-sorgulama ve yaparak ve yaşayarak öğrenme ile ulaşabileceğini belirtmişlerdir. (E.139) *“Bilgi toplumu tablet kullanarak olacağını tahmin etmiyorum. Öğrencilerin kitap okuyarak, değişik kaynaklardan araştırma yaparak bilgiye ulaşması gerektiğine inanıyorum”. “Teknolojinin tek başına yetersizliği”* (25) alt kategorisinde ise öğretmenler tablet bilgisayarların ve akıllı tahtaların tek başına Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştürmede yetersiz kalacağını ifade etmişlerdir. (E.127) *“Sadece sınıflarda akıllı tahta kullanılması ile hiçbir toplum, hiçbir ülke bilgi toplumuna dönüşüp çağ atlayamaz.” “Bilginin kullanılmayışı”* (16) alt kategorisinde cevap veren öğretmenler Fatih projesinin bilgiye ulaşmada faydalı olabileceğini ancak bilgiyi kullanmada bir etkisinin olmayacağını düşünmektedirler. (K.102) *“Bilgiye ulaşmak kolaydır fakat önemli olan bilgiyi kullanacak ortamlar oluşturmaktır”.* (E.156) *“Bilgi araştırılıp yorumlandıktan sonra anlam kazanır. Öğrencilerin hazır bilgi ile karşılaşmaları onların fazla ilgisini çekmeyeceğini ve öğrenmenin sıradanlaşacağını düşünüyorum”.* Öğretmenler diğer nedenler arasında gelişmiş ülkelerde bile benzer projelerin başarı sağlamadığını, popülist ve siyasi bir yaklaşım olduğunu, teknolojinin daha çok zarar getirdiğini göstermişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin “doğuracağı sonuçlar” kategorisinde verdikleri cevaplar 4 alt kategori altında toplanmıştır. Bu alt kategoriler içinde en fazla *“kişisel gelişimde gerileme”* (18) alt kategorisinde görüş bildirmişlerdir. Bu alt kategoride öğretmenler en fazla Fatih projesinin öğrencileri hazırcılığa ve tembelliğe iteceğini vurgulamışlardır. Bunun dışında öğrencilerde araştırma, analiz, sentez ve çıkarsama gibi becerilerin gerileyeceğini, sosyalleşmenin, duyuşsal özelliklerin ve insani yönün kaybolacağını da ifade etmişlerdir. (K.28) *“ Öğrencilerin bilgiye hazır şekilde ulaşmasını sağlayacak. Bu da öğrencileri sadece tek yönlü araştırmaya yönlendirecektir. Bu yüzden merak duygusunun köreleceğini düşünüyorum.” “Karşılaşılabilecek sorunlar”* (14) alt kategorisinde öğretmenler, en fazla dağıtılan tablet bilgisayarların bir süre sonra oyun ve eğlence aracı olarak kullanılacağını belirtmişlerdir. (E.123) *“Bilgi toplumu olmak kitaplarla mümkün olur tabletle oyun oynayarak bilgi toplumu olamayız”.* Bunun dışında bu projede engelli öğrencilerin düşünülmediğini, yeterli e-kitap ve z-kitapların hazırlanmadığını, tablet bilgisayarların ve akıllı tahtaların bir süre sonra bozulacağını ve yenilerinin alınmasının ise bir maliyet getireceğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin en az görüş bildirdikleri alt kategori ise *“eğitim sisteminin kötüleşmesi”* (7) alt kategorisidir. Bu alt kategoride öğretmenler, Fatih projesinin eğitim sistemimizi daha da kötüleştireceğini vurgulamışlardır. *“Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştürecek bir proje olduğunu düşünüyor musunuz?”* Sorusuna 133 öğretmen olumlu görüş bildirmişken sadece 87 öğretmen olumsuz görüş bildirmiştir. Olumlu görüşlerin sayısı 172 iken olumsuz görüşlerin sayısı 158’dir. Bu bulgulara göre öğretmenlerin Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştürecek bir proje olduğunu düşünmelerine rağmen bir kısım öğretmenler tarafından çok sayıda olumsuz görüşlerin ifade edilmesi, Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştüreceğine yönelik kaygıların da güçlü olduğunu göstermektedir.

3.3. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerine Fatih projesinin eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak bir proje olarak görüp görmedikleri sorulmuştur. Bu soruya cevap veren öğretmenlerin görüşleri Tablo 5 ve Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 5: Fatih Projesi'ni Eğitimde Fırsat Eşitliğini Sağlayacak Bir Proje Olarak Gören Öğretmenlerin Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Alt Kategoriler	f	Kategoriler	f
Teknolojiyi Kullanma	35	Bölgesel Eşitliğin Sağlanması	104
Bilgiye Ulaşım	34		
İmkânlar	22		
Projenin Kapsamı	13		
Alt Yapının Sağlanması	10	Koşullar	26
Eşit İmkânların Sağlanması	8		
Tüm Okullarda Uygulanması	8		
Toplam			130

Araştırmanın üçüncü sorusunda katılımcılara, Fatih projesini Türkiye'deki bölgeler arasındaki farklılığı azaltarak eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak bir proje olarak görüp görmedikleri sorulmuştur. Bu soruya "Evet görüyorum" diye cevap veren öğretmenlerin görüşleri iki ana kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler "bölgesel eşitliğin sağlanması" (104) ve "koşullar" (26) olarak isimlendirilmiştir. Bölgesel eşitliğin sağlanması ana kategorisinde öğretmenlerin en fazla görüş bildirdikleri alt kategori "teknolojiyi kullanma" (35) alt kategorisidir. Bu alt kategoride öğretmenler Türkiye'nin kırsal bölgeleri ile özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yaşayan öğrencilerimizin Fatih projesi sayesinde teknoloji ile buluşacaklarını ve teknolojiyi kullanacaklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler bu bölgelerde yaşayan öğrencilerin şehirlerde yaşayan ve özel okullarda okuyan öğrencilerin sahip olduğu tablet bilgisayarlar ile karşılaşmasıyla ve okulların teknolojik araç ve gereçlerle donatılmasıyla eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabileceğini ifade etmişlerdir. (K.158) "Türkiye'nin her yerinde aynı eğitim şartları yok. Bu proje sayesinde en uzak köye bile teknoloji geleceği için fırsat eşitliği sağlanmış olacak." "Bilgiye ulaşım" alt kategorisinde ise öğretmenler önceden bilgiye ve kaynaklara ulaşamayan öğrencilerimizin Fatih projesi ile Türkiye'nin her yerinden istenilen bilgiye hızlı ve kolay ulaşabileceğini ve böylece eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabileceğini belirtmişlerdir. (E.183) "Ülkemizin en ucra köşesine ulaşacak bu bilgi kaynağı ile birey nerede yaşarsa yaşasın, yaşadığı yerin şartları ne kadar zor olursa olsun, metropolde yaşayan bireyin imkânlarına sahip olacak." "İmkânlar" (22) alt kategorisinde öğretmenler Fatih projesi sayesinde köyde eğitim gören öğrencilerle şehirde eğitim gören öğrenciler arasında; Doğu'da eğitim gören öğrenciler ile Batı'da eğitim gören öğrenciler arasında aynı eğitim koşullarının sağlanabileceğini ve tüm öğrencilerin aynı imkânlardan yararlanabileceğini düşünmektedirler. (K.157) "Özellikle Doğu'da eğitim gören çocuklar birçok teknolojik özellikten uzaktırlar. Bu proje sayesinde onlar da teknolojiden yararlanacak ve bilgiye farklı yöntemlerle kendileri ulaşabilecekler. Bu da bölgeler arasındaki farklılığı biraz da olsa azaltacaktır." En az görüş bildirilen "projenin kapsamı" (13) alt kategorisinde ise öğretmenler Fatih projesinin Türkiye'nin her bölgesinde hayata geçirileceğini, bu projeden bütün öğretmen ve öğrencilerin faydalanacağını, her okulda aynı teknolojik donanımların olacağını ve böylece eğitimde coğrafi engellerin ortadan kalkacağını vurgulamışlardır.

(E.129) “Bu proje Türkiye’nin bütün bölgelerinde hayata geçirildiğinde, Türkiye’de bu projeden bütün öğretmen ve öğrenciler faydalanacağı için bölgeler arasındaki farklılık azalacaktır.” Araştırmaya katılan öğretmenler “koşullar” ana kategorisinde Fatih projesinin eğitimde fırsat eşitliğini sağlayabilmesi için gerekli olan koşulları üç alt kategori içinde ifade etmişlerdir. Bu alt kategorilerde öğretmenler Fatih projesinin bölgeler arasındaki farklılığı azaltarak eğitimde fırsat eşitliğini sağlayabilmesi için “alt yapının sağlanması” (10), “tüm okullarda eşit imkânların sağlanması” (8) ve “tüm okullarda aynı anda uygulanması” (8) gerektiğini vurgulamış; bu koşullar sağlanmadığı takdirde bu projenin eğitimde fırsat eşitliğini sağlayamayacağını ifade etmişlerdir. (K.190) “Eğer kalabalık sınıflar azaltılır ve tüm okullara imkânlar sağlanırsa fırsat eşitliği sağlanacaktır”.

Tablo 6: Fatih Projesi’nin Türkiye’de Eğitimde Fırsat Eşitliğini Sağlayacak Bir Proje Olarak Görmeyen Öğretmenlerin Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Kategoriler	f
Fiziki Yetersizlikler ve Altyapı Sorunu	44
Sosyo-Ekonomik Nedenler	39
Fatih Projesinin Tek Başına Yetersizliği	24
Uygulamadaki Eksiklikler	29
Öğretmen İhtiyacı	11
Karşılaşılabilecek Sorunlar	10
Diğer	22
Toplam	179

Fatih projesinin Türkiye’de eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak bir proje olarak görmeyen öğretmenlerin verdikleri cevaplar yedi kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler içinde öğretmenlerin en fazla görüş bildirdikleri kategori “fiziki yetersizlikler ve alt yapı sorunu” (44) kategorisidir. Bu kategoride cevap veren öğretmenler Fatih projesinin Türkiye’nin birçok yerinde eğitim veren okulların fiziki yetersizlikleri ve alt yapı sorunları nedeniyle uygulanamayacağını ve dolayısıyla Fatih projesinin en önemli amaçlarından biri olan eğitimde fırsat eşitliğini sağlayamayacağını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin gösterdiği başlıca fiziki yetersizlikler ve alt yapı sorunları arasında okullarda görülen elektrik, ısınma, su, kalabalık sınıflar ve internet sorunu gelmektedir. (K.205) “Tabletlerin verilmesi herkesi eşitleyemez. Birçok köy okulunun ısınma, sıra-masa, tahta vb. eksiklikleri var. Fatih projesinin öncelikle okulların fiziki imkânlarını eşitlemesi gerekiyor.” Öğretmenlerin en fazla görüş bildirdikleri ikinci kategori ise “sosyo-ekonomik nedenler” (39) kategorisidir. Bu kategoride cevap veren öğretmenler bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik farklılıkların ve gelir dağılımındaki uçurumların olması nedeniyle Fatih projesinin eğitimde fırsat eşitliğini sağlama noktasında bir işe yaramayacağını eğitimde fırsat eşitliği için öncelikle bu sosyo-ekonomik farklılıkların giderilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. (E.96) “Bölgeler arası farklılık ekonomik açıdan giderilmediği sürece akıllı tahtalar ile giderilemez.” “Fatih projesinin tek başına yetersizliği” (24) kategorisinde öğretmenler sadece tablet bilgisayarlar dağıtarak, sınıfları akıllı tahtalar ile donatarak eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanamayacağını ifade etmişlerdir. (E.48) “Sadece Fatih projesi ile

bölgeler arasındaki eğitim farkının ortadan kalkacağına inanmıyorum. “Uygulamadaki eksiklikler” (29) kategorisinde en çok ifade edilen görüşler arasında Fatih projesinde engellilerin düşünülmediği, öğretmenlerin ve velilerin görüşlerinin alınmadığı, düşünülmeden projenin hayata geçirildiği, öğrencilerin ve velilerin projenin nasıl uygulanacağını bilmediği ve öncelikle velilerin bilinçlenmesi gerektiği görüşleri yer almaktadır. (E.178) *“Teknolojiyi okula getirmenin yeterli olmayacağını düşünüyorum. Ailelerinde bilinçlenmesi ve okulu, teknolojiyi yakından takip etmeleri gerekir.”* “Öğretmen ihtiyacı” (11) kategorisinde öğretmeni olmayan okullarda Fatih projesiyle eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanamayacağını düşünen öğretmenler öncelikle okullardaki öğretmen ihtiyacının giderilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. (K.219) *“Birçok köy okulunda hala öğretmen açığı var temel branş öğretmenleri bile yok. Öğretmenin olmadığı bir okula akıllı tahta, tablet bilgisayar getirilse bile ne kadar faydalı olur tartışılır”* (K.185) *“Daha çocukların öğretmeni yok, doğru dürüst kıyafeti kitabı yok tablet verilecek. Ekmek yoksa pasta yiyin meselesi gibi”.* “Karşılaşılabilecek sorunlar” kategorisinde öğretmenlerin en fazla vurguladıkları sorunlar arasında tabletlerin çocukların elinde oyuncak olması, kısa süre içinde bu teknolojilerin demode olması, tablet bilgisayarların kırılması ve bozulması durumunda yenilenme, bakım ve güncelleme gibi hizmetlerin verilememesi yer almaktadır. (K.219) *“Tablet bilgisayar ailesi bilinçli olmayan ilk kez tabletle karşılaşan çocuklar için oyuncaktan öteye gitmeyecek”.* “Diğer” (22) kategorisinde ise en çok vurgulanan görüş bölgeler arasında eğitimdeki fırsat eşitsizliğini daha da arttıracak görüşüdür. “Fatih projesinin eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak bir proje olarak görüyor musunuz ?” Sorusuna 132 öğretmen olumlu görüş bildirmişken sadece 88 öğretmen olumsuz görüş bildirmiştir. Olumlu bildirilen görüşlerin sayısı 130 iken olumsuz bildirilen görüşlerin sayısı 179’dur. Bu bulgulara göre olumlu görüş bildiren öğretmenlerin sayısı olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin sayısından yüksektir. Ancak olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin olumlu görüş bildiren öğretmenlere göre daha fazla ifade oluşturmaları bu öğretmenlerin Fatih projesinin eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacağına yönelik çok fazla endişelerinin olduğunu göstermektedir.

3. 4. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerine Fatih projesinin öğretmenlerin işini kolaylaştıracak bir proje olduğunu düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur. Bu soruya cevap veren öğretmenlerin görüşleri Tablo 7 ve Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 7: Fatih Projesi’nin Öğretmenlerin İşini Kolaylaştıracak Bir Proje Olduğunu Düşünen Öğretmenlerin Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Kategoriler	f
Etkili Öğretim	68
Görsel/İşitsel Eğitim	40
Bilgiye Ulaşma	33
Materyal Sağlama	30
Etkili Öğrenme	25
Zamandan Tasarruf	23
Diğer	22

Toplam

241

Araştırmanın dördüncü sorusunda katılımcılara Fatih projesinin öğretmenlerin işini kolaylaştıracak bir proje olup olmadığı sorulmuştur. Bu soruya öğretmenlerin işini kolaylaştırır diye cevap veren öğretmenlerin görüşleri 7 kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler içerisinde en fazla görüş bildirilen kategori “etkili öğretim” (68) kategorisidir. Bu kategoride cevap veren öğretmenler tablet bilgisayarlar ve akıllı tahta sayesinde öğrencilerin daha fazla duyu organına hitap edileceğini, derslerin daha ilgi çekici ve eğlenceli yürütüleceğini, daha çok örnek verileceğini daha çok etkinlik yaptırılacağını, çoklu sunum ortamlarının kullanılacağını, öğretmenlerin sınıf içinde daha çok yöntem ve tekniğe başvurarak öğrenci merkezli bir ders işlenebileceğini ve bilginin aktarımının daha da kolaylaşacağını ifade etmişlerdir. (E.154) *“Bilgiyi en rahat bir şekilde gösterebileceğimiz interaktif sistemler sınıfta yararlı olur. Daha çok duyu organına hitap ettiği için öğrenme kolaylaşır.”* Bu soruda en çok tekrarlanan öğretmen görüşlerinden bir diğeri “görsel ve işitsel eğitim” (40) kategorisi olarak isimlendirilmiştir. Bu kategoride görüş bildiren öğretmenler Fatih projesi sayesinde derslerin görsel ve işitsel olarak işleneceği için öğretmenin işini kolaylaştıracağını belirtmiştir. (E.196) *“Görsellik bir konuyu kavratmak için en önemli öğedir.”* “Bilgiye ulaşma” (33) kategorisinde ise öğretmenler teknoloji sayesinde öğretmen ve öğrencilerin bilgiye daha kolay ve daha hızlı ulaşacakları için öğretmenlerin işini kolaylaştıracağını düşünmektedirler. (E.101) *“Öğretmen kısa zamanda ulaşmak istediği tüm bilgilere ulaşabilir”.* Öğretmenler Fatih projesinin derslerinde kullanacakları görsel, işitsel, yazılı her türlü materyalleri sağlama noktasında işlerini çok kolaylaştıracağını “materyal sağlama” (30) kategorisi içerisinde vurgulamışlardır. (K.95) *“Öğretmen için görsel, işitsel materyaller sınıfta hazır bulunacak. Özellikle akıllı tahta ile sanal gezi, video animasyonlar vs. pratik bir şekilde öğrencilere izletilebilecektir. Öğretime materyal anlamında büyük destek sağlayacaktır.”* “Etkili öğrenme” (25) kategorisinde öğretmenler öğrencilerin Fatih projesiyle kolay, kalıcı, hızlı, yaparak-yaşayarak daha iyi öğreneceğini belirtmişlerdir. (K.115) *“Bazı konuları tanımlamak anlatmak yeterli değil. Çoklu sunum ortamları öğretmenin ifadelerini somutlaştırır. Öğrencinin anlamasını kolaylaştırır.”* Bu soruda en az görüş bildirilen kategori “zamandan tasarruf” (23) kategorisidir. Bu kategoride görüş bildiren öğretmenler sınıf içinde kullanacakları teknolojik imkânların kendilerine zaman kazandıracağını düşünmektedirler. (E.138) *“Öğretmen tahtaya yazarak kaybettiği zamanı değerlendirecek, programını zamanında yetiştirecektir.”* “Diğer” kategorisinde ise öğretmenler, bu proje sayesinde öğretmenlerin sadece rehber konumunda olacağını, öğretmenlerin kendilerini geliştireceğini, kırtasiye harcamalarının azalacağını ve tebeşir tozundan kurtulacağını belirtmişlerdir.

Tablo 8: Fatih Projesi'nin Öğretmenlerin işini Kolaylaştıracak Bir Proje Olduğunu Düşünmeyen Öğretmenlerin Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Kategoriler	f
Artan iş yükü ve sorumluluk	26
Sorunlar	21
Hazırbulunuşluluk	12
Toplam	59

Fatih projesini öğretmenlerin işini kolaylaştıracak bir proje olarak görmeyen öğretmenlerin verdikleri cevaplar üç kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler içinde öğretmenlerin en fazla görüş bildirdikleri kategori “artan iş yükü ve sorumluluk” (27) kategorisidir. Bu kategoride cevap veren öğretmenler, Fatih projesi ile öğretmenlerin derse daha fazla hazırlık yaparak gelmesi ve ders esnasında tablet bilgisayarlarda (şarjın bitmesi, vb.) ve akıllı tahtada yaşanacak sorunlar ile ilgilenmesi gerektiğini, tablet bilgisayarların korunması ve oyun amaçlı kullanılmasının önlenmesi gibi yeni sorumlulukların ortaya çıktığını ve bu sorunlarla ilgilenmek için ekstra bir zaman harcaması gerektiğini düşünmektedirler. (E.147) *“Öğretmene ekstra yük getirir. Daha fazla mesai harcama hatta evdeki zamanını da buraya verme zorunluluğu doğar.”* “Sorunlar” (21) kategorisinde öğretmenler; kalabalık sınıflarda Fatih projesinin uygulanmasının işlerini daha da zorlaştıracaklarını, bu proje ile öğretmen ve öğrencilerin hazırlığa ve tembelliğe düşeceğini, öğretmenlerin yaratıcılığını ortadan kaldıracaklarını, ders işlenirken çok fazla zaman kaybedileceğini, çocukların tablet bilgisayarları oyun amaçlı kullanacağını ve sorunlar yaşandığında teknik destek alamayacaklarını düşünmektedirler. (K.165) *“Çocuk tabletini kırarsa ya da kaybederse; korunması nasıl sağlanacak merak ediyorum.”* En az görüş bildirilen “hazırbulunuşluluk” (12) kategorisinde ise öğretmenler, teknolojiyi (bilgisayar/akıllı tahta/tablet bilgisayarlar) kullanma noktasında öğretmenlerin özellikle de mesleki kıdemi fazla olan öğretmenlerin yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını kapsamlı bir eğitim verilmediği takdirde öğretmenlerin uygulama sırasında çok zorlanacağını düşünmektedirler. (K.85) *“Bilgisayar ve yeni yöntemlerden haberdar olmayan emekliliği yaklaşmış öğretmenlerin bu konuda sıkıntı çekeceğini düşünüyorum”.*

Fatih projesinin öğretmenlerin işini kolaylaştıracak bir proje olduğunu düşünen öğretmenlerin sayısı 183 iken, düşünmeyen öğretmenlerin sayısı sadece 37'dir. Fatih projesinin öğretmenlerin işini kolaylaştıracaklarını düşünen 183 öğretmen toplamda 241 olumlu görüş bildirmişken; düşünmeyen 37 öğretmen toplamda sadece 59 olumsuz görüş bildirmiştir. Bu bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çok büyük bir kısmı Fatih projesinin öğretmenlerin işini kolaylaştıracaklarını düşünmektedir.

3.5. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerine Fatih projesinin başarıya ulaşacağına inanıp inanmadıkları sorulmuştur. Bu soruya cevap veren öğretmenlerin görüşleri Tablo 9, Tablo 10 ve Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 9: Fatih Projesi'nin Başarıya Ulaşacağına İnanan Öğretmenlerin Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Kategoriler	f
Etkili Eğitim	22
İyi/Faydalı Proje	20
İstek ve İlgisi	14
Teknoloji Çağı	12
Zamana Duyulan İhtiyaç	8
Bilgiye Ulaşım	8
Eğitimde Fırsat Eşitliği	6
Toplam	90

Araştırmanın beşinci sorusunda katılımcılara Fatih projesinin başarıya ulaşacağına inanıp inanmadıkları sorulmuştur. Fatih projesinin başarıya ulaşacağına inanan öğretmenlerin cevapları yedi kategori altında toplanmıştır. Bu soruda öğretmenler en çok “etkili eğitim” (22) kategorisi içinde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler, bu projenin eğitimde materyal ve kaynak zenginliği oluşturacağı, görsel destekli eğitime katkı sağlayacağı, derse ilgiyi arttıracacağı, konuların somutlaştırılarak öğretilmesini ve derslerin öğrenci merkezli işlenmesine katkı sağlayacağı için başarıya ulaşacağını düşünmektedirler. (K.12) *“Sonuçta farklı duylara hitap edilerek öğrenme öğretme sürecinin gerçekleştirilmesi daima başarılı olur. Çoklu zekâ kuramını da destekler.”*. En çok görüş bildirilen bir diğer kategori ise “iyi/faydalı proje” kategorisidir. Bu kategoride cevap veren öğretmenler projenin gerekli, alt yapısı iyi hazırlanmış, eğitim sistemini ileriye taşıyacak bir proje olduğunu vurgulamaktadırlar. “İstek ve ilgi” (14) kategorisinde öğretmenler Türk toplumunun teknolojiye karşı ilgisi ve sevgisi olduğu için bu projeyi çabuk benimseyeceklerini bu nedenden dolayı bu projeye karşı istekli olduklarını belirtmiştir. (E.60) *“Türk halkı teknolojiyi seviyor ve çabuk benimsiyor.”* Öğretmenler “teknoloji çağı” (12) kategorisinde ise Fatih projesinin bir teknoloji projesi olduğunu, teknolojinin başarıyı getireceğini çünkü çağın teknoloji çağı olduğu ve teknolojinin hayatın bir parçası haline geldiğini ifade etmişlerdir. (E.27) *“Teknolojiye ayak uydurularak yapılan projeler genellikle başarıya ulaşmaktadır.”* Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı “zamana ihtiyaç kategorisi” (8) içinde Fatih Projesinin zaman içinde başarıya ulaşacağı şeklinde cevaplar vermişlerdir. (E.5) *“Bu bir süreç meselesidir. Kısa zamanda başarı beklemek bence yanlış. Tabii ki süreç içerisinde bir takım başarılar sağlanır.”* En az görüş bildirilen kategoriler ise “bilgiye ulaşım” (8) ve “eğitimde fırsat eşitliği” (6) kategorisidir. Bu kategorilerde görüş bildiren öğretmenler Fatih projesinin bilgiye kolay ve hızlı ulaşımı sağladığı ve eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltacağı için başarıya ulaşacağını ifade etmişlerdir. (E.129) *“Bu projeye bilgiye ulaşmak daha kolay olacaktır”*. (E.44) *“Projenin bölgeler arasındaki farklılığı azaltarak eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacağına inanıyorum”*.

Tablo 10: Fatih Projesi'nin Başarıya Ulaşacağına İnanmayan Öğretmenlerin Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Alt Kategoriler	f	Kategoriler	f
Projenin Niteliği	50		
Fiziki Şartlar	18		
Alt Yapı Sorunu	18	Öncelikli Sorunlar	116
Bölgesel Farklılıklar	16		
Diğer	14		
Hazırbulunuşluluk	34	Uygulamada	70
Teknik Sorunlar	23	Karşılaşılabilecek Sorunlar	
Pedagojik Sorunlar	13		
Toplam			186

Fatih projesinin başarıya ulaşacağına inanmayan öğretmenlerin görüşleri iki ana kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler “öncelikli sorunlar” (116) ve “uygulamada karşılaşılabilecek sorunlar” (70) olarak isimlendirilmiştir. En çok görüş bildirilen öncelikli sorunlar kategorisinde öğretmenler Fatih projesinin başarıya ulaşamayacağını temel nedeni olarak genelde Türkiye'nin ve eğitim sisteminin daha öncelikli sorunlarının çözülmesi gerektiğini, özelde de Fatih projesinin uygulanabilmesi için öncelikli sorunların çözülmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sorunlar beş alt kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler içerisinde en çok görüş bildirilen alt kategori “projenin niteliği” (50) alt kategorisidir. Bu alt kategoride cevap veren öğretmenler Fatih projesinin geçici, maliyeti yüksek, iyi düşünülmemiş, danışılmamış (öğretmen ve bilim adamlarına), çok zaman gerektiren, insan sağlığına zararlı, alelacele uygulamaya geçirilmiş, gelişmiş ülkelerde bile uygulanmayan, siyasi kaygılarla yapılmış bir proje olduğunu düşünmektedirler. (E.13) *“Diğer eğitim sorunları çözülmeden tepeden inme bir proje olduğunu düşünüyorum”*. En çok görüş alan diğer iki alt kategori ise “fiziki şartlar” (18) ve “alt yapı sorunu”(18) alt kategorileridir. Fiziki şartlar alt kategorisinde cevap veren öğretmen görüşlerine bakıldığında öğretmenler; Fatih projesinden önce okulların kalabalık sınıflar, ısınma, temizlik, yetersiz derslikler, küçük sınıflar, ikili eğitim gibi fiziki imkânsızlıklardan doğan öncelikli sorunların çözülmesi gerektiğini düşünmektedirler. Yine öğretmenler özellikle kırsal bölgelerde Fatih projesi için gerekli olan (elektrik, internet vb.) altyapı sorunları çözülmeden Fatih projesinin başarıya ulaşamayacağını düşünmektedirler. (E.10) *“Boş sınıfa bilgisayarlar doldurduğumuzu düşünelim ne kadar işe yarar? Ya da 50 kişilik bir sınıfta her öğrenciye 2 şer tablet verdiğimizizi hatta akıllı tahtaya öğrenciyi usb kablosuyla direkt bağlayıp bilgi aktardığımızı düşünelim eğer öğretmen dersin uzmanı değilse, bir yılda 4 öğretmen değişmişse derse ücretli öğretmen katılıyorsa kimse kusura bakmasın maalesef biz çağ falan atlayamayız”*. “Bölgesel farklılıklar” (16) alt kategorisinde cevap veren öğretmenler Fatih projesinin bölgeler arası ekonomik dengesizlikler ve eşit eğitim imkanları (öğretmensiz okullar, birleştirilmiş sınıflar, branş öğretmeni eksikliği, ücretli öğretmenlik) sağlanmadan başarıya ulaşamayacağını ifade etmektedirler. (K.18) *“Aynı şehrin ilçelerinde bile uçurum kadar farklılık varken bu projenin ülkeye yayılacağı hayal gibi geliyor”*. “Diğer” alt kategorisinde ise öğretmenler eğitim sisteminin sürekli değiştiğinden, eğitim sisteminin yap-boz tahtasına

dönüştüğünden dem vurarak iyi öğretmen yetiştirilmediği ve öğretmenlerin sorunları çözülmediği sürece bu tip projelerin başarıya ulaşamayacağını düşünmektedirler. (K.67) *“Maalesef ülkemizde uzun yıllara dayanan bir eğitim-öğretim politikamız yok...Ülkemizde maalesef eğitim-öğretim yap-boz tahtasına dönüştü”*. “Uygulamada karşılaşılabilecek sorunlar” kategorisinde cevap veren öğretmenlerin görüşleri üç alt kategori altında toplanmıştır. Bu alt kategoriler *“hazırbulunuşluluk”*, *“teknik sorunlar”* ve *“pedagojik sorunlar”* olarak isimlendirilmiştir. En çok görüş bildirilen *“hazırbulunuşluluk”* (34) alt kategorisinde cevap veren öğretmenler, Türkiye’nin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin bu projeye daha hazır olmadıklarını düşünmektedirler. Özellikle öğretmenlerin teknolojiden uzak olduğunu, teknolojiyi (akıllı tahta, tablet bilgisayar, projeksiyon vb.) kullanma bilgisine ve becerisine sahip olmadıklarını, öncelikle bu projeyi uygulayacak olan öğretmenlerin uygulamalı bir hizmet içi eğitimden geçirilmesi gerektiğini düşünmektedirler. “Teknik sorunlar”(23) alt kategorisinde görüş bildiren öğretmenler Fatih projesinin uygulanması sırasında tablet bilgisayarların ve akıllı tahtaların bozulması, yine tablet bilgisayarların kırılması, şarjının bitmesi ve kaybolması gibi sorunların yaşanacağını bu sorunların giderilmesi için yeterli bir teknik desteğin alınamayacağını düşünmektedirler. Ayrıca bazı öğretmenler, projenin hala ülke genelinde tam anlamıyla uygulanmadığını, tabletleri almayan okulların olduğunu, teknolojinin hızla değiştiğini ve tabletlerin çok kısa bir süre içinde demode olacağını da ifade etmişlerdir. (E.182) *“Bozulan cihaz tamir edilecek mi? Ulaşımı zor olan köy okullarında bozulan cihazı tamir için kim gelecek?”*. En az görüş bildirilen *“pedagojik sorunlar”* (13) alt kategorisinde ise öğretmenler Fatih projesinin öğrencileri hazırcılığa ve tembelliğe iteceğini, okuma alışkanlığından ve araştırma yapmaktan uzaklaştıracağını, sanal bir öğrenme ortamı oluşturarak yaparak-yaşayarak öğrenmeden alıkoyacağını, oyun ve eğlence aracı olarak kullanılacağını ve bireyi teknoloji bağımlısı yaparak sosyal ilişkilerden koparacağını belirtmişlerdir. (K.49) *“Öğrenci yaparak-yaşayarak, dokunarak öğrenmesi gerekir”*.

Tablo 11: Fatih Projesi’nin Başarıya Ulaşacağında Kararsız Olan Öğretmenlerin Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Kategoriler	f
Etkili Uygulama	28
Alt Yapı	24
Hizmetiçi Eğitim	22
Kaygılar	20
Zamana Duyulan İhtiyaç	11
Projeye Olan İnanç	11
Toplam	116

Araştırmanın beşinci sorusunda katılımcılara Fatih projesinin başarıya ulaşacağına inanıp inanmadıkları sorulmuştur. Fatih projesinin başarıya ulaşacağına inanan ve inandımayan öğretmenlerin dışında çok sayıda öğretmen kaygılarının olduğunu ve projenin başarıya ulaşması için bazı koşulların yerine getirilmesi gerektiği için kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu soruda kararsız diyen öğretmenlerin cevapları altı kategoride toplanmıştır. En fazla görüş bildirilen kategori *“etkili uygulama”* (28) kategorisidir. Bu kategori içinde görüş

bildiren öğretmenler Fatih projesinin planlı-programlı, amacına uygun, tüm ülkeyi kapsayacak, eş zamanlı ve eksiksiz bir şekilde uygulanırsa başarıya ulaşabileceğini düşünmektedirler. Ayrıca öğretmenler bu kategoride öğretmen-öğrenci ve velilerin sürekli bilgilendirilmesi, kitaptan tamamen vazgeçilmemesi, projeye yeterli bütçenin ayrılması, sıkı bir denetim yapılması gerektiğini de ifade etmişlerdir. (E.77) *“Amacına uygun ve tüm bölgelerde eş zamanlı başlatılıp uygulanırsa başarılı olabilir”*. En fazla görüş bildirilen diğer kategori “alt yapı” (24) kategorisidir. Bu kategoride cevap veren öğretmenler Fatih projesinin gerekli alt yapı sağlanırsa başarılı olabileceğini düşünmektedirler. (E.193) *“Bu projenin gerektirdiği teknik yeterliliğin sağlanabileceğini düşünmüyorum”*. “Hizmetçi eğitim” (22) kategorisinde öğretmenler Fatih projesinin başarıya ulaşabilmesinin koşulu olarak öğretmenlerin bu projenin gerektirdiği bilgi ve beceriler ile donatılması gerektiğini bunun için de uygulamalı bir hizmetçi eğitim verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. (E.48) *“Bu projenin uygulanması için eğitimcilerin eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum”*. “Kaygılar” (20) kategorisinde öğretmenler Fatih projesi hakkındaki endişelerini dile getirmişlerdir. Bu endişeler arasında projenin sürdürülebilirliği, köy okullarının aynı imkânlardan yararlanamaması, insanı doğadan ve toplumdaki uzaklaştırması, öğrenciyi pasifleştirmesi, projenin birçok eksikliğinin olması, tablet bilgisayarların oyun amaçlı kullanılması ve tamiri, kalabalık sınıflarda uygulanma gücü, tablet bilgisayarların kitabın yerini alması ve ülke kaynaklarının boş yere harcanması sayılabilir. En az görüş bildirilen diğer iki kategori ise “zamana duyulan ihtiyaç” (11) ve “projeye olan inanç” kategorileridir. Bu kategorilerde cevap veren öğretmenler Fatih projesinin başarıya ulaşabilmesi için uzun bir zamana ihtiyaç olduğunu, öğretmen ve öğrencilerin projeye inanmaları ve projeyi benimsemeleri gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Fatih projesinin başarıya ulaşacağına inanıyor musunuz?” Sorusuna 83 öğretmen olumlu görüş bildirmişken 80 öğretmen olumsuz görüş bildirmiştir. Bu soruda 57 öğretmen ise kararsız olduğunu ifade etmiştir. Olumlu bildirilen görüşlerin sayısı 90 iken olumsuz bildirilen görüşlerin sayısı 186’dır. Bu soruda kaygılarının olduğunu belirten kararsızların bildirdiği görüşlerin sayısı ise 116’dır. Bu bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarıya yakını Fatih projesinin başarıya ulaşamayacağını düşünmektedir. Bu sayıya kararsızlar da eklenirse öğretmenler arasında Fatih projesinin beklenen amaçlara ulaşmasına yönelik inançlarının zayıf olduğu görülmektedir. Bu bulguyu olumsuz bildirilen görüşlerin sayısı da desteklemektedir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin Fatih projesine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Fatih projesi hakkında öğretmenlerin olumlu görüşleri ağırlıkta iken projeye dair önemli kaygılarının da olduğu görülmektedir. Öğretmenler sorulan sorulara verdikleri cevaplarda toplamda 919 olumlu, 694 olumsuz görüş bildirmiştir. 5. soruda ise öğretmenler olumsuz görüşler dışında 116 kararsız ifade kullanmıştır.

“Fatih projesinin bireylere 21. yüzyılın becerilerini kazandıracağına inanıyor musunuz?” Sorusuna 159 öğretmen olumlu görüş bildirmişken sadece 61 öğretmen olumsuz görüş bildirmiştir. Olumlu görüşlerin sayısı 285 iken olumsuz görüşlerin sayısı 112’dir. Öğretmenler bu soruya verdikleri cevaplarla Fatih projesinin öğrencilere 21.

yüzyılın becerilerini kazandırabilecek bir proje olduğuna yönelik inançlarının güçlü olduğunu göstermektedir. Öğretmenler bu projenin çağın gerektirdiği bir proje olduğunu, etkili eğitim ve öğretimi desteklediğini, eğitimde teknoloji kullanmanın özellikle bilgiye hızlı ve kolay ulaşma ve paylaşmada gerekliliğini, birçok imkân ve fırsatlar sunduğunu ve kişisel gelişimi desteklediğini düşünmektedir. Sethy'de (2012) uygun ve ileri teknolojilerin öğrenme üzerinde ve öğrencilerin bilişsel becerilerini geliştirmede yardımcı olduğunu ifade etmektedir. Numanoğlu (1999) öğrencilerin, bilgi toplumunun gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip bireyler olması için bilgisayar okuryazarı olması gerektiğini ve teknolojiden yararlanarak projeler üretebilen, farklı projelerde çalışabilen, grupta çalışma becerisine sahip, bağımsız düşünebilen, aktif katılımcı, hayal gücü yüksek, bilgiyi arayan, ön yargısız bireyler olacaklarını düşünmektedir. Okullar ve öğretmenler öğrencilerin dünyaya açılan penceresidir. Dolayısıyla öğrencilerin değişen dünyaya uyum sağlayabilmesi ve çağa ayak uydurabilmesi için önce okulların kendisini değişen dünyaya hazırlaması gerekir. Nitekim Berber (2003) iyi bir eğitim kurumunun kendisinin, öğrenmeyi sürdürebilen bir okul olması gerektiğini; öğrenen okulun öğrenmeyi teşvik eden bir kurum olarak kalabilmesi için de sürekli değişen bir kurum olmak zorunda olduğunu ifade etmiştir. Balay (2004) bilgi ve teknoloji yoğun bir toplumda yaşayabilmek için eğitilmiş genç nüfusa gerekli imkânların okullarda sağlanmasının gerekli olduğunu belirtmektedir. Nitekim teknolojinin hayatımızın her alanına girdiği günümüzde tüm insanların teknolojik değişime ve gelişime uyum sağlaması ve bu değişim ve gelişime hazırlıklı olması gerekmektedir (Şenel ve Gençoğlu, 2003). Dolayısıyla 21. yüzyılın öğrencileri ancak 21. yüzyılın okullarında yetişebilir. Bu yüzyılın okullarının sahip olması gereken özelliklerden birisi de teknolojik alt yapıya sahip olmasıdır. Fatih projesi bu teknolojik alt yapının tüm okullarda sağlanmasını amaçlamaktadır. Araştırmaya katılan ve 1. soruya olumlu cevap veren öğretmenler Fatih projesinin bu amacı gerçekleştireceğine inanmaktadır.

Fatih projesinin 21. yüzyılın becerilerini kazandıracak bir proje olduğunu düşünmeyen öğretmenler daha çok projenin doğuracağı olumsuz sonuçlar üzerinde durmuşlardır. Öğretmenler Fatih projesinin öğrencileri hazırlığa, ezberciliğe ve tembelliğe iteceğini; öğrencilerin yazı yazma becerilerini, okuma alışkanlıklarını, hayal gücünü ve yaratıcılığını azaltacağını, araştırma, düşünme, karar verme, iletişim ve sorgulama becerilerini körelteceğini; öğrencileri teknoloji bağımlısı yapacağını; öğretmen-öğrenci ilişkisini zayıflatacağını; İnsanı mekanikleştirerek duyguları ve insani değerleri yok edeceğini düşünmektedirler. Katılımcılar uygulamada karşılaşılabilecek sorunlar nedeniyle de projenin bireylere 21. yüzyıl becerilerini kazandırmada başarılı olamayacağını düşünmektedir. Bu düşünceye sahip olan öğretmenler; donanım yetersizliği, kalabalık sınıflar, tabletlerin eğlence aracı olarak kullanılması, öğretmenlerin teknoloji kullanmadaki yetersizlikleri, küçük çocuklar için uygulanmasının zorluğu, doküman yetersizliği, öğrenci ve velilerin teknoloji kullanımı konusunda bilgilendirilmemesi ve bilinçlendirilmemesi gibi nedenlerden dolayı birçok sorun ile karşılaşılacağını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı ise bireylere sadece tablet bilgisayarlar ve akıllı tahtalar ile 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılmayacağını bu becerilerin ancak yaparak-yaşayarak kazandırılacağını düşünmektedirler. Ayrıca öğretmenler eğitim sisteminin öncelikli sorunları çözülmeden de projenin bu amacına ulaşamayacağını ifade etmişlerdir. Salt bilgi teknolojileri ile 21. yüzyılın becerilerine sahip bireyler yetiştirmek

hayal ürünüdür; ancak şu da bilinmelidir ki bilgi teknolojileri olmadan da bu hedefe ulaşamaz. Bu nedenle projeyi hazırlayanlar okulları bilgi teknolojileri ile donatarak sorumluluklarının bittğini düşünmemelidir. Proje eğitim sistemine entegre olana kadar süreci yakından izlemeli, denetlemeli, eksiklikleri hızla gidermeli, projenin doğuracağı olumsuz sonuçlar için tedbirler almalı ve özellikle projenin uygulayıcısı olan öğretmenlerin projeye olan inançları artırılmalıdır.

“Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştürecek bir proje olduğunu düşünüyor musunuz?”

Sorusuna 133 öğretmen olumlu görüş bildirmişken 87 öğretmen olumsuz görüş bildirmiştir. Olumlu görüşlerin sayısı 172 iken olumsuz görüşlerin sayısı 158’dir. Bu sonuçlar araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmının Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştürecek bir proje olduğunu ancak çok sayıda olumsuz görüşlerin olması da öğretmenlerin büyük kaygılar içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu soruya olumlu görüş bildiren öğretmenler Fatih projesinin etkili eğitim ve etkili öğrenmeyi desteklediğini, bu proje sayesinde daha çok bilgiye daha kolay ve daha hızlı erişimin sağlanacağını, çağa/teknolojiye ayak uydurulması gerektiğini, çağın bilgi ve teknoloji çağı olduğunu düşünmektedirler. Literatürden bu düşüncelerle örtüşen şu çalışmalara örnek verilebilir: Min, and Siegel (2011) araştırmalarında akıllı tahtaların öğrencilerin ilgisini çekmede öğretmene destek sağladığını ve çok bileşenli bir ders boyunca öğrenci katılımının yüksek düzeyde muhafaza edilebildiği sonucuna ulaşmıştır. Karasar (2004), teknolojik yeniliklerden biri olan internetin eğitim için çok önemli bir ortam oluşturduğunu, geniş kitlelere ulaşmayı kolaylaştırdığını; Genç (2000) eğitim teknolojilerinin öğrenme-öğretme sürecine çok önemli katkılar sağladığını; Tonta (1999) bilgi toplumuna giden yolun bilgi ile teknolojinin bütünleşmesiyle sağlanabileceğini düşünmektedir. Nitekim bilgi toplumuna dönüşmüş gelişmiş ülkelerin bilgi teknolojilerini üreten ve onları hayatın her alanında etkili bir şekilde kullanan ülkeler olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla birey ve toplum hayatında çok önemli bir yeri olan bilgi teknolojilerinin eğitim alanında da yeri çok önemlidir. Bu durum devletin eğitimde bilgi teknolojilerine yatırım yapmasını zorunlu hale getirmektedir.

"Fatih projesinin Türkiye Cumhuriyetini bilgi toplumuna dönüştürecek bir proje olduğunu düşünmeyen" öğretmenler görüş belirtirken daha çok bunun nedenleri üzerinde durmuşlardır. En fazla görüş ifade ettikleri başlıca neden olarak da yukarıda da ifade edilen eğitim sisteminin öncelikli sorunları gelmektedir. Katılımcılar diğer nedenler olarak bilgiye teknoloji ile değil kitaplardan yararlanılarak ulaşılması gerektiğini, bilgi teknolojilerinin öğretmenlerin ve kitapların yerini tutmayacağını, teknolojinin okuma alışkanlığını azalttığını, bilgi toplumuna ancak okuma-araştırma-sorgulama ve yaparak yaşayarak öğrenme ile ulaşılacağını, sadece teknoloji ile bilgi toplumuna ulaşamayacağını, bilgiye ulaşmaktan çok bilginin kullanılmasının daha önemli olduğunu, gelişmiş ülkelerde bile benzer projelerin başarıya ulaşmadığını, popülist ve siyasi amaçlı bir proje olduğunu belirtmişlerdir. Doğuracağı sonuçlar açısından ise öğretmenler Fatih projesinin öğrencilerin kişisel gelişimini (araştırma, inceleme becerileri, sosyalleşme, duyuşsal özellikler vb) olumsuz etkileyeceğini, tablet bilgisayarların bir süre sonra oyun ve eğlence aracına dönüşeceğini, engelli öğrencilerin düşünülmediğini, e kitapların ve z-çeriklerin hazırlanmadığını, tablet bilgisayarların ve akıllı tahtaların bir süre sonra bozulacağını ve yenilerinin alınmasının ise bir maliyet getireceğini ifade etmişlerdir. Bilgi toplumu olmak için bilgi teknolojilerine

ihtiyaç olduğu bir gerçektir. Fatih projesi bu ihtiyacın karşılanmasına yönelik ortaya çıkmış bir projedir. Ancak bilgi toplumunun alt yapısı sağlanmadan ve temel eksiklikler giderilmeden sadece bilgi teknolojileri ile bilgi toplumu oluşmaz. Nitekim Yılmaz (2002)'da yıllık kitap ve dergi üretme sayısının çok az, okuma alışkanlığının düşük, bilgi üretimi için gerekli olan kütüphane hizmetlerinin yetersiz ve Ar-Ge'ye ayrılan payın düşük olduğu ülkemizde bilgi-toplum ilişkisini sağlayacak kültürel alt yapının ve koşulların yetersizliğini ifade etmektedir.

Rekabet günümüz dünyasının özellikle de ekonomik hayatın en popüler kavramlarından birisi haline geldi. İnsanlar ekonomik ve sosyal sistem içinde sürekli birbirleri ile bir rekabet halindedir. Ancak rekabet edenler arasında bir eşitlik olmadığı için birçok sorunda beraberinde gelmektedir. Özellikle katı bir sınav sisteminin olduğu ülkemizde de maalesef çocuklarımız bir rekabet içerisine girmektedir. Bu rekabet sırasında bölgelerarası sosyo-ekonomik farklılıklardan dolayı bazı çocuklarımız dezavantajlı duruma düşmektedirler. Örneğin Çavdar ve arkadaşlarının (1976) çok eski yıllarda yaptıkları bir çalışmada yapılan hesaplamalara göre bir sanayici çocuğunun çiftçi çocuğuna göre üniversiteye girme olasılığının 34,3 kat fazla olduğunu belirtmektedirler (Aktaran: Ulusoy, 1996). Günümüzde bu durum bu düzeyde olmasa da devam etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Fatih projesiyle bu dezavantajlı durumu yani eğitimde fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu projenin başarısı bir anlamda bu amacın ne kadar gerçekleşip ne kadar gerçekleşmeyeceğine bağlıdır. Bu nedenle araştırmada katılımcılara *“Fatih projesinin Türkiye’de bölgeler arasındaki farklılığı azaltarak eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak bir proje olarak görüyor musunuz?”* sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya 132 öğretmen olumlu görüş bildirmişken 88 öğretmen olumsuz görüş bildirmiştir. Olumlu görüşlerin sayısı 130 iken olumsuz görüşlerin sayısı 179’dur. Olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin sayısı az olmasına karşın olumlu görüş bildiren öğretmenlerden daha fazla olumsuz görüş ifade etmeleri bu konuda çok ciddi endişelerin olduğunu göstermektedir. Bu soruya olumlu görüş belirten öğretmenler Fatih projesiyle eğitimde bölgelerarası eşitliğin sağlanacağını düşünmektedirler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı, bilgi teknolojilerinin (tablet, akıllı tahta, internet) bu proje ile köylere kadar geleceğini, artık bilgiye her yerden ulaşabileceğini, projenin tüm ülkeyi kapsayacağı için bu imkânlardan her kesimin yararlanacağını düşünmektedir. Bu sonuçlar Kolburan-Geçer ve Deveci-Topal’ın (2013) okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler ile yaptıkları araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bu soruya olumlu görüş bildiren öğretmenlerin bir kısmı ise Fatih projesinin bölgeler arasındaki farklılığı azaltarak eğitimde fırsat eşitliğini sağlayabilmesi için alt yapının oluşturulması, tüm okullarda eşit imkânların sağlanması ve aynı anda uygulanması gerektiğini vurgulamış; bu koşullar sağlanmadığı takdirde bu projenin eğitimde fırsat eşitliğini sağlayamayacağını ifade etmişlerdir.

Fatih projesini eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak bir proje olarak görmeyen öğretmenler okulların fiziki şartlarının ve alt yapı imkânlarının (elektrik, su, ısınma sorunu, sınıfların kalabalık oluşu, çoğu okulda hala internet erişiminin olmaması) yetersiz olduğunu, bölgeler arasında sosyo-ekonomik farklılıkların ve gelir dağılımında büyük uçurumların bulunduğunu bundan dolayı sadece tablet bilgisayarlarla ve akıllı tahtalarla fırsat eşitliğinin sağlanamayacağını düşünmektedirler. Projede engelli öğrencilerin düşünülmemesi (tablet bilgisayarların ve akıllı tahtaların engelli öğrencilere uyumu) projenin uygulayıcısı konumundaki öğretmenlerin ve diğer paydaşların görüşlerinin yeterince dikkate alınmaması, köylerde öğretmen eksikliği bulunan okulların

olması, velilerin ve öğrencilerin projenin nasıl uygulanacağını bilmeden ve öğrenci ve velilere bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmadan projenin hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi ve doğacak sorunlar nedeniyle öğretmenler bu projenin eğitimde fırsat eşitliğini sağlayabileceğini düşünmemektedir. Katılımcıların bu görüşleri Akıncı vd., (2012), Aktaş vd., (2014), Ekici ve Yılmaz, (2013) ve Güven'in (2012) çalışmaları ile örtüşmektedir.

“Fatih projesinin öğretmenlerin işini kolaylaştıracak bir proje olduğunu düşünüyor musunuz ?” sorusuna 183 öğretmen olumlu görüş bildirmişken sadece 37 öğretmen olumsuz görüş bildirmiştir. Olumlu bildirilen görüşlerin sayısı 241 iken olumsuz bildirilen görüşlerin sayısı sadece 59’dur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı Fatih projesinin öğretmenlerin işini kolaylaştıracağını düşünmektedir. Öğretmenler Fatih projesinin, etkili öğretimi ve görsel işitsel eğitimi destekleyeceğini, bu proje sayesinde öğretmen ve öğrencilerin bilgiye daha kolay ve daha hızlı ulaşacaklarını, ihtiyaç duydukları her türlü materyali bulabileceklerini, öğrencilerin daha kolay, daha kalıcı, daha hızlı ve yaparak-yaşayarak öğreneceklerini ve öğretmenlerin zamanı daha etkili kullanabileceklerini, yine öğretmenlerin bu proje sayesinde kendilerini geliştireceğini, kırtasiye masraflarını azaltacağını ve sağlık problemlerine neden olan tebeşir tozunun ortadan kalkacağını düşünmektedirler. Mevcut araştırmalarda da sınıfta akıllı tahta kullanımıyla ilgili öğretmen ve öğrencilerden olumlu geri bildirimler alındığı görülmektedir (Glover ve diğ., 2007; Hodge, ve diğ., 2007; Liles, 2005; Smith, ve diğ., 2006). Örneğin May (2014) araştırmasında akıllı tahtaların öğrencilerin derse yönelik ilgisini ve katılımını arttırdığı ve öğrenmeyi kolaylaştıran ders materyalleri sağladığı, Bakadam & Asiri (2012) ise öğrenme içeriği sunmada etkili ve uygun bir yol olan akıllı tahtaların öğrenme deneyimini ve sınıf etkileşimini arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Fatih projesinin öğretmenlerin işini kolaylaştıracak bir proje olduğunu düşünmeyen öğretmenler Fatih projesinin, aksine öğretmenlerin iş yükünü ve sorumluluğunu daha da arttıracaklarını, bu proje ile öğretmenlerin yeni sorunlar ile karşı karşıya kalacağını ve öğretmen ve öğrencilerin birçoğunun bu projeye daha hazır olmadıklarını düşünmektedirler. Araştırmaya katılan öğretmenler tablet bilgisayarlar ve akıllı tahtada yaşanacak sorunların ve tablet bilgisayarların amacı dışında kullanılmasının önlenmesi gibi yeni sorumlulukların ortaya çıkacağını düşünmektedirler. Katılımcılara göre projenin kalabalık sınıflarda uygulanmasının zor olması, öğretmen ve öğrencileri hazırcılığa ve tembelliğe sevk etmesi, tabletlerin ve akıllı tahtaların bozulması durumunda teknik destek alamamaları ve özellikle mesleki kıdemi fazla olan öğretmenlerin bilgi teknolojilerine uzak olması öğretmenlerin işini daha da zorlaştıracaktır. Nitekim Al-Faki ve Khamis (2014) araştırmalarında akıllı tahta kullanımında öğretmenlerin birçok zorluklarla karşılaştıklarını belirterek öğretmenlerin akıllı tahta kullanımında teknik, pedagojik desteğe ve materyal desteğine ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedirler.

“Fatih projesinin başarıya ulaşacağına inanıyor musunuz ?” sorusuna 83 öğretmen olumlu görüş bildirmişken 80 öğretmen olumsuz görüş bildirmiştir. Bu soruda 57 öğretmen ise kararsız olduğunu ifade etmiştir. Olumlu bildirilen görüşlerin sayısı 90 iken olumsuz bildirilen görüşlerin sayısı 186’dır. Bu soruda kararsızların bildirdiği görüşlerin sayısı ise 116’dır. Bu bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarıdan fazlası Fatih projesinin başarıya ulaşamayacağını düşünmektedir. Bu sayıya kararsızlar da eklenirse öğretmenler arasında Fatih projesinin beklenen amaçlara ulaşmasına yönelik inançlarının çok zayıf olduğu görülmektedir. Bu soruya

olumlu cevap veren öğretmenler Fatih projesinin etkili eğitimi desteklediğini ve faydalı bir proje olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca öğretmenler Türk toplumunun teknolojiye yönelik ilgisinin ve isteğinin fazla olduğunu, çağın teknoloji çağı olduğunu, bu projeye bilgiye kolay ve hızlı erişileceğini ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacağı içinde başarılı olacağını ifade etmektedirler. Öğretmenlerin bir kısmı ise projenin kısa bir sürede başarıya ulaşılmasının mümkün olmadığını ancak zaman içinde mutlaka başarıya ulaşılacağını da belirtmişlerdir. Fatih projesinin başarıya ulaşacağına inanmayan öğretmenler, en başta ülkemizin ve eğitim sistemimizin öncelikli sorunlarının olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar bu öncelikli sorunlar çözülmeden yüksek maliyetli, geçici, iyi düşünülmemiş, paydaşlara danışılmadan alelacele uygulamaya geçirilen bu nitelikteki bir projenin başarıya ulaşamayacağını düşünmektedirler. Öğretmenlerin ifadelerine bakıldığında projeyi ünlü bir söz olan "Ekmek yoksa pasta yiyin" sözü ile özdeşleştirdikleri görülmektedir. Katılımcılar, fiziki şartların yetersizliğinden doğan sorunlar (kalabalık ve küçük sınıflar, ısınma ve temizlik sorunu, ikili öğretim vb.) ve alt yapı sorunları (kırsalda görülen sürekli elektrik kesintileri ve hızlı internet bağlantısının olmayışı) nedeniyle projede büyük sorunların ortaya çıkacağına ayrıca bölgelerarasında büyük dengesizlikler (öğretmensiz okullar, birleştirilmiş sınıflar, ücretli öğretmenlik vb.) varken, sürekli eğitim sistemi değişirken ve öğretmenlerin sorunları çözülmeden Fatih projesinin uygulanamayacağına inanmaktadırlar. Öğretmenler uygulamada karşılaşılabilecek sorunlar nedeniyle de Fatih projesinin başarıya ulaşamayacağını düşünmektedir. Bu sorunların başında öğretmen, öğrenci ve velilerin bu projeye daha hazır olmamaları, süreçte karşılaşılabilecek birçok teknik sorunlar (tablet bilgisayarların kırılması, bozulması, şarj sorunu, teknik eleman ihtiyacı, hızla gelişen teknoloji ile tabletlerin kısa sürede demode olması vb.) ve projenin uygulanmasıyla ortaya çıkacak pedagojik sorunlar (öğrencileri hazırcılığa ve tembelliğe sevk etmesi, oyun ve eğlence aracına dönüşmesi, öğrencileri okuma ve araştırma alışkanlığından uzaklaştırması, sanal öğrenme ortamlarının yaparak-yaşayarak öğrenmeyi engellemesi, öğrencileri teknoloji bağımlısı yapması, sosyal çevreden uzaklaştırması) gelmektedir. Fatih projesinin başarıya ulaşıp ulaşmaması konusunda kararsız olan öğretmenler projenin amacına uygun olarak tüm ülkede eş zamanlı ve eksiksiz uygulanıp uygulanmayacağından emin olmadıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcılar projenin öğretmen, öğrenci ve velilerin sürekli bilgilendirilmesi, kitaptan tamamen vazgeçilmemesi, projeye yeterli bir bütçenin ayrılması, sıkı bir denetimin yapılması ve alt yapının sağlanması durumunda başarıya ulaşabileceğini belirtmişlerdir. Katılımcılar öğretmenlere sadece teorik ve kısa süreli verilecek hizmetiçi eğitimlerle projenin gerektirdiği bilgi ve becerilerin öğretmenlere kazandırılmayacağını bu nedenle uygulamalı hizmetiçi eğitimler verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Shenton ve Pagett (2007) akıllı tahta kullanımına yönelik öğretmenlerin yeterliliklerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmışlar ve öğretmenlere akıllı tahta kullanımında daha fazla yardım edilmesi gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Yaratıcı ve yenilikçi öğretmenler olmadan herhangi bir yeni teknolojinin eğitimde köklü bir değişikliğe neden olamayacağı unutulmamalıdır (Glover ve diğerleri, 2007). Öğretmenlerin kararsız olmalarının nedenlerinden birisi de proje hakkında duydukları kaygılardır. Bu kaygıların başında projenin sürdürülebilirliği, köy okullarının aynı imkânlardan yararlanamaması, kaynakların boşa harcanması ve yukarıda ifade edilen teknik ve pedagojik sorunlar gelmektedir. Çok az sayıdaki katılımcı ise projenin başarıya ulaşabilmesi için uzun bir zamana ihtiyaç olduğunu ve öğretmen ve öğrencilerin projeye inanmaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Genel olarak bakıldığında araştırmaya katılan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin eğitimde teknoloji kullanılmasının gereğine yönelik inançlarının yüksek olduğu görülmektedir. Aktaş ve diğerleri 'de (2014) araştırmalarında öğretmenlerin, Fatih projesi sayesinde bilgi teknolojileri ile donatılacak sınıfların öğrenme ortamlarına sağlayacağı katkıların farkında olduklarını belirtmiştir. Ancak aynı araştırmada öğretmenlerin projeye birlikte birçok sorunun da yaşanacağını öngördükleri sonucuna ulaşmışlardır. Nitekim bu araştırmada da "Fatih projesinin başarıya ulaşacağına inanıyor musunuz?" sorusuna katılımcıların büyük bir kısmı (%50'ye yakın) inanmadığını; azımsanmayacak bir kısmı da karasız kaldığını ifade etmiştir. Diğer sorularda ise olumlu görüş bildiren öğretmenlerin sayısı olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin sayısından daha fazladır. Ancak araştırmada çok sayıda olumsuz görüşlerin de ortaya çıkması Fatih projesi hakkında öğretmenlerin büyük çekincelerinin ve kaygılarının da olduğunu göstermektedir. Bu kaygıların MEB tarafından dikkate alınması gerekmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenlerin büyük bir kısmının Fatih projesini ortaya çıkaran ihtiyaçlara, projenin amaçlarına ve hedeflerine yönelik bir itirazlarının olmadığı ancak eğitimin öncelikli sorunları çözülmeden ve mevcut şartlar gözetilmeden projenin tasarlanışına ve paydaşlara yeterince danışılmadan ve doğabilecek olumsuz sonuçlara yönelik önceden tedbirler alınmadan hızla uygulamaya konulmasına itirazlarının olduğu görülmektedir. Ekici ve Yılmaz (2013) Fatih projesi üzerine yaptıkları değerlendirmede de bu projenin proje geliştirme mantığına göre tasarlanmadığı için eğitim sistemi ile bütünleştirilemeyeceğini düşünmektedirler. Nitekim Alkan (1974) eğitim teknolojilerinin eğitimde fırsat eşitliği, öğrenme hızını arttırma, zaman ve mekân sınırını kaldırma gibi birçok olanağı sunduğunu; ancak eğitim teknolojilerinin ileri düzeyde bir planlama, programlama ve organizasyon uygulamalarını gerektirdiğini ifade etmektedir. Bu planlamanın başında Fatih projesine yönelik öğretmen eğitimi, müfredatla uyumlu e içeriklerin hazırlanması ve gerekli alt yapının oluşturulması gelmektedir. Oysaki Yıldız, Sarıtepeci ve Seferoğlu (2013) Fatih projesi için verilen hizmetiçi eğitim kurslarına katılan 40 öğretmen ile yaptıkları araştırmada Fatih projesi kapsamında düzenlenen hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin öğretmenlerin mesleki gelişimlerine bir katkı sağlamadığı sonucuna ulaşmışlardır. Yine bu araştırmada öğretmenlerin en fazla dile getirdikleri sorunlar arasında internet bağlantısının olmaması, müfredatla uyumlu e içeriklerin yetersizliği ve etkileşimli tahtaların okullarında bir yıldır olmasına rağmen elektrik alt yapısının uygun olmadığı için hiç kullanılmaması yer almaktadır. Araştırmacılar bunun nedeni olarak projedeki planlama ve uygulama eksikliklerini göstermektedir. Şayet bir eğitim aracı olarak akıllı tahtalar yanlış ve yetersiz kullanılırsa çok pahalı bir oyuncak haline dönebilirler (Brigham, 2013). Fatih projesi gibi maliyetli, kapsamlı ve başarısı birçok görünür ve görünmez değişkenin etkisi altında olan büyük projelerin tüm paydaşların katılımıyla gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Özellikle bu projenin uygulayıcısı olan öğretmenlerin projenin her aşamasında katılımı çok büyük bir önem arz etmektedir. Nitekim değerli bilim insanımız Mümtaz Turhan, öğretmeni hesaba katmayan hiçbir eğitim reformunun başarılı olamayacağını ifade etmektedir (Akt: Genç, 2000). Fatih projesinin başarıya ulaşabilmesi için eğitim sistemindeki devamlılığı sağlanmalıdır. Ancak bu projenin sürdürülebilirliğinin önündeki en büyük engel büyük maliyetler gerektirmesidir. Öğrenci sayısının birçok ülkenin nüfusundan daha fazla olduğu ülkemizde devletin kaynakları ile bu projenin etkili bir şekilde ne kadar devam edeceği bilinmemektedir. Projenin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için yeni finans kaynakları aranmalı ve yerel imkânların dinamikleri

harekete geçirilmelidir. Teknolojinin eğitime tam olarak entegre edilememesi de projenin zayıf halkalarından birisini oluşturmaktadır. Pamuk vd. (2013) Fatih projesinin pilot olarak uygulandığı 11 okulda görev yapan öğretmenlerle yaptıkları araştırmalarında öğretmenlerin e-çerik ve z kitapların yetersizliğinden ve branşlara uygun e-çeriklerin geliştirilmediğinden şikâyet etdiklerini belirtmektedirler. Dolayısıyla projenin eğitime entegre edilebilmesi için müfredatlarla uyumlu, nitelikli e-çeriklerin ve z kitapların bütün öğretmen ve öğrencilere ulaştırılması gerekmektedir. Öğretmenin kullanamadığı teknoloji atıl bir teknolojidir. Eğitim sistemi içinde bu teknolojileri etkili bir şekilde kullanamayacak çok sayıda öğretmen bulunmaktadır. Nitekim Çağlar (2012) araştırmasında Fatih projesiyle sağlanan yenilikçi teknoloji destekli eğitim ortamlarının öğretmenler tarafından pedagojik amaçlı kullanımın Uluslararası Teknoloji Topluluğunun (International Society for Technology in Education) öğretmenlerin üst düzeyde eğitim teknolojilerini kullanmalarını sağlamak için belirledikleri “Öğretmenlere Yönelik Eğitim Teknolojisi Standartlarına (National Educational Technology Standards for Teachers-NETS*) göre uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu projenin öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerindeki boyutunun da hiç düşünülmemiş olması projenin sürdürülebilirliğine engel teşkil edecektir. Nitekim sisteme bu projenin amaçlarından ve hedeflerinden uzak bilgisayar okuryazarı olmayan genç öğretmenler gönderilmektedir. Dolayısıyla halen sistem içinde bulunan ancak bu teknolojiyi öğrenme-öğretme ortamlarını tasarlarken kullanmayan öğretmenlere uygulamalı hizmetiçi eğitimler verilmeli ve Milli Eğitim Bakanlığı acilen bu projeye Eğitim Fakültelerini de dâhil etmelidir.

KAYNAKÇA

- Akçam, S. (2006). Avrupa Birliğinde Bilgi Toplumuna Geçiş Çalışmaları, TOBB Bilgi Hizmetleri Dairesi, http://www.tobb.org.tr/BilgiHizmetleri/Documents/Raporlar/ab_bilgi_toplumu.pdf, 18.05.2014.
- Akıncı, A., Kurtoğlu, M. ve Seferoğlu, S.S. (1-3 Şubat-2012). “Bir Teknoloji Politikası Olarak Fatih Projesinin Başarılı Olması İçin Yapılması Gerekenler: Bir Durum Analizi Çalışması”, XIV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Akademik Bilişim 2012, Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Aktaş, İ., Gökoğlu, S., Turgut, Y.E. ve Karal, H. (2014). “Öğretmenlerin Fatih Projesine Yönelik Görüşleri: Farkındalık, Öngörü ve Beklentiler”, Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED), 8 (1), 257-286.
- Al-Faki, I. M. and Khamis, A.H.A. (2014). “Difficulties Facing Teachers in Using Interactive Whiteboards in Their Classes”, American International Journal of Social Science, 3 (2), 136-158.
- Alkan, C. (1974). “Eğitim Teknolojisi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 7 (1), 339-344.
- Bakadam, E. & Asiri, M.J.S. (2012). “Teachers’ Perceptions Regarding the Benefits of Using the Interactive Whiteboard (IWB): The Case of a Saudi Intermediate School”, Procedia - Social and Behavioral Sciences, 64, 179-185.
- Balay, R. (2004). “Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37 (2), 61-82.
- Berber, Ş. (2003). “Bilgi Çağında Eğitim”, TSA, 7(2), 39-50.

- Bozkurt, V. (2011). *Değişen Dünyada Sosyoloji*, Bursa: Ekin Yayınları.
- Brigham, T.J. (2013). "Smart Boards: A Reemerging Technology", *Medical Reference Services Quarterly*, 32 (2), 194-202.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Çağlar, E. (2012). "Yenilikçi Yeni Medya Teknolojilerinin Eğitime Entegrasyonu: Fatih Projesi ve İSTE Öğretmen Standartları", *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 11 (21),47-67.
- Çelik, A. (1998). "Bilgi Toplumu Üzerine Bazı Notlar", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*,15 (1), 53-59.
- Çiftçi, S., Taşkaya, S.M. ve Alemdar, M. (2013). "Sınıf Öğretmenlerinin Fatih Projesine İlişkin Görüşleri", *İlköğretim Online*, 12(1), 227-240.
- Dikkaya, M. ve Özyakışır, D. (2006). "Küreselleşme ve Bilgi Toplumu: Eğitimin Küreselleşmesi ve Neo-Liberal Politikaların Etkileri", *Uluslararası İlişkiler*, 3 (9), 151-172.
- Doğan, İ. (2011). *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- DPT (2006). Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010), Yayın No: DPT:2699, http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Documents/1/BT_Strateji/Diger/060700_BilgiToplumuStratejiBelgesi.pdf, (22.05.2014)
- Ekici, S. ve Yılmaz, B. (2013). "Fatih Projesi Üzerine Bir Değerlendirme", *Türk Kütüphaneciliği*, 27 (2), 317-339.
- Ergün, M. (2009). *Eğitim Felsefesi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Genç, S. Z. (2000). " Bilgi Toplumunda Öğretmen Eğitimi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6 (3), 375-386.
- Genç, S.Z. (2010). Bilim Tarihi, Remzi Y. Kıncal (Editör), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Glover, D., Miller, D., Averis, D., & Door, V. (2007, March). "The Evolution of an Effective Pedagogy for Teachers Using the Interactive Whiteboard in Mathematics and Modern Languages: An Empirical Analysis from the Secondary Sector", *Learning, Media, &Technology*, 32(1), 5-20.
- Gürol, M., Donmuş, V. ve Arslan, M. (2012). "İlköğretim Kademesinde Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Fatih Projesi İle İlgili Görüşleri", *Eğitim Teknolojileri Araştırma Dergisi*, 3 (3).
- Güven, İ. (2012). Eğitimde 4+4+4 ve Fatih Projesi Yasa Tasarısı= Reform mu? *İlköğretim Online*, 11 (3), 556-577.
- Hodge, S., & Anderson, B. (2007, September). "Teaching and Learning with an Interactive Whiteboard: A Teacher's Journey", *Learning*, Media, & Technology, 32(3), 271-282.
- İşman, A. (2008). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Ankara: Pegem Akademi.
- Kalkınma Bakanlığı, (2012). Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Raporu: Geleceği Sahiplenmek,http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/DocObjects/Download/15684/1.Gelecegi_Sahiplenmek.pdf, (13.05.2014).
- Karasar, Ş. (2004). "Eğitimde Yeni İletişim Teknolojileri -İnternet ve Sanal Yüksek Eğitim-", *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(4),117-125.

- Kivisto, P.(2008). *Sosyolojinin Temel Kavramları*, İhsan Çarpıcıoğlu ve Sefer Yavuz (Çev. ve Notlar), Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Kolburan-Gecer, A., & Deveci-Topal, A. (2013). "Her Öğrenciye Bir Bilgisayar Projesine Yönelik Yönetici, Öğretmen ve Veli Görüşlerinin Değerlendirilmesi", *Kuram ve Uygulamada EğitimYönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 19(3), 391-417.
- Liles, M. (2005). "Interactive Whiteboard System Drives Increased Achievement at Texas School for the Deaf", *T H E Journal*, 32(10), 49-50.
- May, P. (2014). "Effectiveness of SMART Board Use in the Teaching and Learning of Statistics", *The Electronic Journal of Mathematics & Technology*, 8 (1), 43-52.
- MEB (2009). Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, <http://abdigm.meb.gov.tr/dokumanlar/stratejikplan.pdf>, (22.05.2014).
- Miles, Matthew. B. ve Huberman, A. Micheal. (1994). *An Expanded Sourcebook QualitativeData Analysis*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Min, K. and Siegel, C. (2011). "Integration of Smart Board Technology and Effective Teaching, i-manager's Journal on School Educational Technology, 7 (1), 38-47.
- Nair, G. (2011). "Sanayi Toplumu'ndan Bilgi Toplumu'na, Homo Economicus'tan Homo Technologicus'a", VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı, 1-3 Ekim 2009, Adnan Menderes Üniversitesi/Aydın, s. 308-328, Ankara: Sosyoloji Derneği.
- Numanoğlu, G. (1999). "Bilgi Toplumu-Eğitim-Yeni Kimlikler-II Bilgi Toplumu ve Eğitimde Yeni Kimlikler", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32 (1), 341-350.
- Özkan, A ve Deniz, D. (2014). "Orta Öğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin FATİH Projesi'ne İlişkin Görüşleri", *Ege Eğitim Dergisi*, 15 (1), 161-175.
- Pamuk, S., Çakır, R., Ergun, M. ve Ayas, C. (2013). "Öğretmen ve Öğrenci Bakış Açısıyla Tablet PC ve Etkileşimli Tahta Kullanımı: Fatih Projesi Değerlendirmesi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1799-1822.
- Resmi Gazete, (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013). Mükerrer Sayı: 26215.
- Sethy, S.S. (2012). "Cognitive Skills: A Modest Way of Learning through Technology", *Turkish Online Journal of Distance Education-Tojde*,13 (3), 260-274.
- Shenton, A. and Pagett, L.(2007). "From 'Bored' to Screen: the Use of the Interactive Whiteboardfor Literacy in Six Primary Classrooms in England", *Literacy*, 41(3), 129-136.
- Smith, F., Hardman, F.& Higgins, S. (2006). "The İmpact of Interactive Whiteboards on Teacher-Pupil Interaction in the National Literacy and Numeracy Strategies, *BritishEducational Research Journal*, 32(3), 443-457.
- Şenel, A. ve Gençoğlu, S. (2003). "Küreselleşen Dünyada Teknoloji Eğitimi", *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (12), 45-65.
- Tezcan, M. (1999). *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Tonta, Y. (1999). "Bilgi Toplumu ve Bilgi Teknolojisi", *Türk Kütüphaneciliği*, 13 (4), 363-375.

- TÜBİTAK. (2004). Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003-2023 Strateji Belgesi, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu,
http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/Vizyon2023_Strateji_Belgesi.pdf,
(30.08.2014).
- Türel, Y. K. (2012). "Öğretmenlerin Akıllı Tahta Kullanımına Yönelik Olumsuz Tutumları: Problemler ve İhtiyaçlar", *İlköğretim Online*, 11(2), 423-439.
- Ulusoy, M.D.(1996). "Eğitim ve Sosyal Eşitlik", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 13, Sayı: 1-2 Aralık, 59-86.
- Uşun, S. (2000). *Dünyada ve Türkiye’de Bilgisayar Destekli Öğretim*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, H., Sarıtepeci, M. ve Seferoğlu, S.S. (2013). "FATİH Projesi Kapsamında Düzenlenen Hizmet-İçi Eğitim Etkinliklerinin Öğretmenlerin Mesleki Gelişimine Katkılarının İSTE Öğretmen Standartları Açısından İncelenmesi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı (1), 375-392.
- Yılmaz, B. (2002). "Bilgi Tolum İlişkisi ve Türkiye", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 101-114.
- Yiğit, E.Ö. (2013). *Teknoloji Okuryazarlığı*, Ebru Gençtürk ve Kadir Karatekin (Editörler), *Sosyal Bilgiler İçin Çoklu Okuryazarlıklar*, Ankara: Pegem Akademi.
- URL-1. <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/icerikincele.php?id=6>, (24.05.2014).

EXTENDED SUMMARY

Purpose

The opinions of the teachers, who are the implementers of education, about FATİH Project are crucial on the success of the project and on the effective implementation of information and communication technologies into education. The purpose of this study is to identify the opinions of social studies and classroom teachers about FATİH Project.

Methodology

The study is a special case study, conducted by qualitative research approach. 220 social studies and classroom teachers, who are working in various cities of Turkey, have participated in the study. Data collection tool of the study was a form developed by the researchers, containing 5 open-ended questions. Content analysis was used to analyze the data

Findings

Regarding the question “Do you believe that FATİH project will bring the skills of the 21st century to the individuals?” 159 teachers expressed positive opinions, whereas only 61 teachers expressed negative ones. The number of positive opinions was 285 whereas 112 negative opinions were stated. According to this finding, it can be said that the faith on FATİH project bringing the skills of the 21st century to the individuals is high.

Regarding the question “Do you think that FATİH project is a project that will transform Republic of Turkey into an information society?” 133 teachers expressed positive opinions, whereas 87of them expressed negative opinions. The number of positive opinions was 172, whereas 158 negative opinions were stated. According to this finding, it can be said that teachers think that FATİH project is a project that will transform Republic of Turkey into an information society; however the high number of negative opinions shows that the concerns for FATİH project transforming Republic of Turkey into an information society are also significant.

Regarding the question “Do you see FATİH Project as a project to provide equal opportunities in education?” 132 teachers expressed positive opinions, whereas 88 teachers expressed negative ones. The number of positive opinions was 130 whereas 179 negative opinions were stated. According to this finding the number of teachers expressing positive opinion is higher than the ones expressing negative opinions. However, the high number of statements posed by teachers with negative opinions shows that they have too much concerns for FATİH project providing equal opportunities in education.

Regarding the question “Do you think that FATİH project is a project that will facilitate the work of the teachers?” 183 teachers expressed positive opinions, whereas only 37of them expressed negative opinions. The number of positive opinions was 241 whereas the number of negative opinions was only 59. According to this finding, it can be said that teachers have positive thoughts about FATİH project facilitating the work of the teachers. Regarding the question “Do you believe that FATİH project will succeed?” 83 teachers expressed positive opinions, whereas 80 teachers stated negative ones. 57 teachers stated that they were hesitant on this issue. On the other hand, the number of positive opinion was 90 whereas the number of negative opinions was186. The number of opinion expressed by hesitant teachers, who stated that they have concerns, was 116. According to this finding, almost half of the teachers who participated in this study think that FATİH project will not succeed. If the hesitant ones are added to this number, the faith for the achievement of FATİH project’s expected results seems to be very weak among teachers.

Results and Discussion

Overall, the beliefs of social studies and classroom teachers, who participated in the research, towards the use of technology in the education seem to be high. However, regarding the question “Do you believe that FATİH project will succeed?” most of the participants stated that they don’t believe, whereas a substantial portion of them stated that they are hesitant. For the remaining questions, the number of teachers expressing positive

opinions was higher than the ones expressing negative opinions. According to the results of the study, the majority of the teachers have no objections on the needs creating FATİH project, its objectives and targets but they have objections on its design, which was performed without solving urgent problems of education and without observing existing conditions, as well as the rapid implementation without enough consultation with stakeholders and without prior measures for the negative consequences that may arise. Big projects, such as FATİH project, which are costly, comprehensive and its success depends on many visible and invisible variables, should be realized with the involvement of all stakeholders. Especially the participation of the teachers, who are the implementers of the project, on each stage of the project, is crucial. For the success of the FATİH Project, its sustainability in the education system should be established. However, the biggest obstacle in front of the sustainability of this project is that it requires large costs. The number of students in our country is more than the population of many countries, and how much this project may continue effectively with the resources of the state is unknown. Failure to fully integrate technology in education constitutes one of the weakest links of the project. In order to successfully integrate the project into education, qualified e-contents and r-books, which are consistent with the curriculum, should be delivered to all teachers and students. The technology, which is not used by the teacher, is an inert technology. In the education system, there are many teachers who could not use these technologies effectively. The reflection of this project on the faculties of education, where teachers are trained, was not considered; this lack of consideration will be an obstacle on the sustainability of the project. Indeed, computer illiterate young teachers, who are unaware of the purpose and objectives of this project, are sent to the system. For this reasons, in-service trainings should be provided to teachers who are included in the system and who were not used while designing learning-teaching environments and Ministry of Education should urgently include the Faculties of Education in this project.